

VERSLAGBOEK

'De Koerdische strijd *vanuit* vrouwenrechtenperspectief'

Met de steun van:

Met steun van de
Vlaamse overheid

**'De Koerdische strijd
vanuit
vrouwenrechtenperspectief'**

Maandag 10 december 2007
VAN 10U00 TOT 16U30

AMAZONE
Conferentiezaal
Middaglijnstraat 10
1210 BRUSSEL

in organisatie van:

**FORUM VAN VLAAMSE VROUWEN, VLAAMS-BRABANT
INSTITUT KURDE DE BRUXELLES
KOERDISCH INSTITUUT VZW
NEDERLANDSTALIGE VROUWENRAAD
VREDE VZW**

INHOUDSOPGAVE

I. Thema: Emancipatorische kaders voor (Koerdische) vrouwen: nationalisme en feminisme

Moderator: Catherine Vuylsteke, journalist De Morgen

- 1. Theoretisch kader**
Edith Rubinstein, Femmes en Noir 4
- 2. Replieken door**
 - Nursel Kiliç (International Free Women's Organisation) 6
 - Nil Mutluer (AMARGI) 7
 - Houzan Mahmoud (OWFI) 10
 - Suzan Akrawi (Koerdistan Regionale Regering, vrouwenzaken) 12
- 3. Reyhan Yalçındag (Turkse Mensenrechtenvereniging, IHD)** 13
- 4. Gesprek met de zaal** 18

II. Thema: Resolutie 1325 als strategie voor vredesopbouw, gendergelijkheid en duurzame ontwikkeling

Moderator: Ludo De Brabander, Vrede vzw

- 1. Introductie**
Maggi Poppe, Nederlandstalige Vrouwenraad 24
- 2. Panelgesprek met Nursel Kiliç, Nil Mutluer, Houzan Mahmoud, Suzan Akrawi** 26
- 3. Gesprek met de zaal** 32
- 4. Slotwoord** 36

III. Biografie van de sprekers 38

IV. Organisatoren 40

I. Thema:

Emancipatorische kaders voor (Koerdische) vrouwen: nationalisme en feminisme

1. Theoretisch kader (Edith Rubinstein)

De bekende Britse feministe German Greer zei ooit in een interview aan The Guardian: *'Men's hostility towards women is a constant.'* Af en toe haten bijna alle mannen vrouwen maar bepaalde mannen haten vrouwen altijd. Jammer genoeg zijn vrouwen niet in staat om mannen te haten. Misschien omdat ze hen soms in hun baarmoeder dragen. Wat het feminisme werkelijk graag zou zien verdwijnen is het patriarchaal systeem dat over de gehele menselijke maatschappij, overal ter wereld, regeert. Het is een systeem van vrouwenonderdrukking dat varieert van plaats tot plaats en door mannen die voordelen zien in dit systeem, bewust of onbewust, wordt gehandhaafd. In deze zin zijn alle vrouwen zussen.

Feminisme is een beweging zonder doctrine maar het behandelt alle aspecten van het leven, inclusief het politieke aspect. Het feminisme kan je vergelijken met de psychologie. Vandaag hebben wij vrouwen met zeer verschillende achtergronden, van extreemlinks tot extreemrechts, die allen beweren feministes te zijn. Ik situeer mezelf aan de linkerzijde. Persoonlijk heb ik weinig vertrouwen in de instellingen, waardoor ik een beetje anarchistisch ben.

Binnen de feministische beweging, vanuit politiek perspectief, beschouw ik mijzelf als een ecofeministe. Eco staat voor ecologie maar volgens mij kan het ook voor economie staan. Eén van de oprichters van het ecofeminisme is de Duitse sociologe Maria Mies. Zij beweert dat de wereldgeschiedenis altijd bepaald is geweest door het patriarchaal systeem en dat wij momenteel leven in de kapitalistische gedaante ervan. Zij stelt dat het kapitalisme zonder het patriarchaat niet zou blijven bestaan. Om het kapitaal te kunnen accumuleren heeft men immers de goedkope en gratis arbeid van vrouwen nodig die wordt afgedwongen door het patriarchaal geweld tegen vrouwen.

Naast de politieke diversiteit, zijn vrouwen ook verdeeld over een ander belangrijk feit. Er zijn vrouwen die geloven dat vrouwen en mannen gelijkaardig zijn en er zijn deze die geloven dat mannen en vrouwen fundamenteel van elkaar verschillen. Ik behoor tot de tweede strekking. Gedurende mijn vele jaren van activisme, ben ik geëvolueerd van de idee dat vrouwen en mannen gelijkaardig waren naar mijn huidige opinie dat zij verschillend zijn, wat zeker niet betekent dat zij niet dezelfde rechten zouden moeten hebben. Dit is wat Sue Grafton, schrijfster van detectiveverhalen, hierover zegt: *Ik heb twee theorieën over mannen. De eerste zegt dat zij de natuurlijke partners van vrouwen zijn. De andere zegt dat zij zo dicht bij elkaar staan als handelaars.*

Ik sta heel dicht bij de opvattingen van Carol Gilligan, een Noord-Amerikaanse psychotherapeute, die beweert dat mannen en vrouwen een moraliteit hebben die gebaseerd zijn op verschillende concepten. De moraliteit van mannen is gebaseerd op rechtvaardigheid. Hun dilemma is hoe zij hun rechten kunnen uitoefenen zonder de rechten van anderen te hinderen. De moraliteit van vrouwen is gebaseerd op verantwoordelijkheid en relaties. Hun dilemma is hoe zij hun verplichtingen ten aanzien van henzelf kunnen verzoenen met hun verplichtingen ten aanzien van hun familie en mensen in het algemeen.

Tot slot behoor ik als feministe tot het internationaal netwerk van *Women in Black*, wat betekent dat ik een pacifist en antiracist ben en gekant ben tegen elke vorm van geweld, in het bijzonder tegen vrouwen. Ik verzet mij tegen geweld tegen vrouwen in conflicten maar ook tegen huiselijk geweld. In het algemeen zien *Women in Black* een directe verband tussen de twee soorten geweld. Zij vinden ook dat nationalisme vaak aan de bron ligt van gewelddadige conflicten.

De perceptie van het concept van nationalisme is zeker niet eenvoudig. Gelukkig heb ik inspiratie kunnen vinden in een opmerkelijk boek dat onlangs werd geschreven door de

Engelse feministische sociologe Cynthia Cockburn, die ook een Woman in Black is. Het heet: *From where we stand. War, women's activism and feminist analysis*. Zij schreef dit boek omdat zij zich afvroeg waarom zoveel vrouwen betrokken waren bij vredesbewegingen en waarom zoveel kozen voor een vrouwenbeweging en niet voor een gemengde beweging. Cynthia legt uit dat nationalisme veel verschillende vormen aanneemt en dat theoretici het niet eens zijn hoe zij de nationalismen moeten evalueren. Algemeen wordt aangenomen dat nationalisme een ideologie is die een sociaal principe, i.e. dat bepaalde bevolkingsgroepen kunnen geïdentificeerd worden als een volk, en een politiek principe impliceert, i.e. dat collectiviteiten het recht hebben om in hun eigen land te leven en hun eigen land te besturen. Sinds het einde van de 18de eeuw zijn steeds meer etnische activisten hun collectiviteit als een natie beginnen definiëren. Zij waren enkel tevreden met een onafhankelijke natiestaat. Sommige etnische groepen benadrukken het verleden, een bloedlijn of een historische cultuur. Zij construeren mannelijkheid en vrouwelijkheid op een vaste, reductionistische, ongelijke en complementaire manier. De autoriteit wordt bij de man gelegd, van wie de kwaliteiten als leider en strijder in het bijzonder worden gewaardeerd. Vrouwen worden gedefinieerd als huiselijk en helpend en in eerste instantie gewaardeerd als moeders en voor de biologische en culturele reproductie van de natie. Natuurlijk hebben deze atavistische nationalismen vaak een bijzonder sterk patriarchaal sociaal systeem. Vandaag verwijzen sommige academici naar mythes die in nationalistische discours de oorsprong zouden bewijzen van een gedeeld ver verleden.

Degenen die de natie op een vrij moderne wijze invullen, beschouwen naties als sociaal geconstrueerde realiteiten. Zij kunnen gezien worden als verbeelde gemeenschappen. Mensen met eenzelfde taal, gemeenschappelijke media en met een sterk politiek discours over het verleden én de toekomst gaan zichzelf beschouwen als een verenigd volk. Zij noemen zichzelf burgerlijke nationalisten en benadrukken de notie van burgerschap. Burgerlijk nationalisme wordt door feministische theoretici beschouwd als relatief gunstig voor vrouwen.

In het kader van het nationalisme van eind jaren '30, schreef de bekende Engelse schrijfster Virginia Woolf over de vrouwen die in het imperialistisch en oorlogszuchtig Groot-Brittannië als tweederangsburgers worden aanzien haar vaak geciteerd standpunt tegen het patriarchaal nationalisme: *As a woman, I want no country*. We kunnen dus al zien dat nationalisme een dilemma is voor vrouwen. De meeste vrouwen gooien hun nationale identiteit echter niet zo snel weg want elke vrouw behoort, zoals de man, tot een gedeelde gemeenschap. Al ben ik geen groot voorstander van nationalisme, ik moet toegeven dat taal, cultuur en het gevoel te behoren tot een gemeenschap integraal deel uitmaakt van elk individu. Dit bepaalt zelfs de manier waarop men denkt. Waarin vrouwen van mannen verschillen, is dat vrouwen tegelijkertijd worden onderdrukt door het patriarchale systeem.

Zoals de Belgische feministe Françoise Collin ooit zei: *Feminisme is de enige beweging waarin de onderdrukte het bed deelt met haar onderdrukker*. Dit betekent dat zij voortdurend verdeeld is tussen haar affectieve gevoelens en haar verlangen naar gelijke rechten.

De geschiedenis leert ons dat de meeste vrouwen over het algemeen solidair zijn met hun mannelijke partners en in sommige gevallen zelfs aan de basis lagen van sociale bewegingen. Het meest bekende voorbeeld hiervan is de Russische Revolutie die startte in februari 1917 toen vrouwelijke arbeiders hun fabriek in Sint-Petersburg verlieten om te betogen tegen de oorlog en voor brood. Vrouwen zijn altijd erg gevoelig voor een voedseltekort en voor een verhoging van de levenskosten. Het zijn zij tenslotte die de kinderen en de familie voeden. Ik denk dat vrouwen werkelijk altruïstisch zijn. Het is juist dit altruïsme dat tederheid in het leven brengt. Ik ben zeker niet aan het zeggen dat vrouwen hun altruïsme zouden moeten laten varen, wat in een bepaald opzicht een handicap is voor hun autonomie. Wat ik zeg, is dat mannen niet altruïstisch genoeg zijn. Wat kunnen we zeggen over het gedrag van mannen ten aanzien van de situatie van vrouwen? De kloof tussen de woorden en de daden van mannen is voor mij het meest in het oog springend. Zeer dikwijls worden vrouwen verraden door mannen. Een goed voorbeeld hiervan zijn de Algerijnse vrouwen die zo vurig voor hun onafhankelijkheid

streden. Zij werden hiervoor echter niet echt beloond. Je zou kunnen denken dat dit een normaal conservatief gedrag is. Het is echter een mannelijk gedrag.

Feministen zoeken vaak allianties met links maar ook zij kwamen bedrogen uit. Van in het begin, op het einde van de 19de eeuw, verkondigde de socialistische beweging de gelijkheid tussen vrouw en man. Tegelijkertijd benadrukten zij dat de arbeidersstrijd voorrang had. De vrouwenkwestie was een secundaire kwestie en zou automatisch worden opgelost na de overwinning. Tegelijkertijd bestempelde de socialistische beweging de feministen als bourgeois die de werkende klasse verdeelden. Dit werd decennialang herhaald en heeft vandaag nog steeds gevolgen.

Wat doet de linkse beweging vandaag? Volgens mij is er geen verbetering. Zo stemden onze linkse broers in Nicaragua onlangs nog voor een volledig verbod op abortus, zelfs indien het leven van de moeder in gevaar is. Zelfs de paus gaat niet zover. Ook in de anti-globaliseringsbeweging klagen vrouwen over het feit dat men niet luistert naar wat zij te zeggen hebben.

Sinds enkele decennia wordt het lichaam van de vrouw in conflicten door mannen geïnstrumentaliseerd. Ze worden door de vijand verkracht om hun eigen partner te vernederen en om het kind van de vijand te dragen. Ook op politiek vlak worden ze gebruikt. Om de inval in Afghanistan te rechtvaardigen argumenteerden de VS en hun Westerse bondgenoten dat de vrouwen door de Taliban werden onderdrukt. Nu dat er zeggezegd een democratie is, is het overduidelijk dat de situatie van de vrouw er niet op is verbeterd. Het ergste voorbeeld is Irak. De VS-bezetting heeft tot gevolg dat in Irak de vrouwen, die binnen de Islamwereld lange tijd de beste positie hadden, erg aan het verslechteren is. Een bewijs dat de politici niets geven om democratische rechten voor vrouwen. De media lijken het bovendien niet nodig te vinden om dit in overweging te nemen en zijn dus niet erg gunstig voor vrouwen. Als we de media onder de loep nemen, geven zij terecht veel informatie over de repressie van de betogingen in Birma en de militaire junta aldaar. Daarnaast tonen zij ook beelden van de solidariteitsbetogingen met het Birmese volk. Ik vraag me af wanneer er grootse betogingen zullen komen om te protesteren tegen het wrede en barbaarse gedrag van mannelijke strijders tegen de vrouwen in Noord-Kivu. De media zeggen er haast niets over.

In de praktijk stemmen onze mannen, onze partners, onze vrienden, onze zonen, onze kameraden in met het feit dat vrouwen over de gehele wereld het slachtoffer zijn van de structuur van het patriarchaal geweld. Wat feministen en vrouwen in het algemeen niet kunnen begrijpen is waarom mannen, die voortdurend spreken over democratie en mensenrechten, nooit vinden dat de zaak van de vrouwen het verdient om voor te vechten, om deze vorm van apartheid te bestrijden.

2. Replieken door

Nursel Kiliç – (International Free Women's Organisation, Turks-Koerdische organisatie)

Nationalisme en feminisme zijn voor de Koerdische vrouwen en voor het Koerdische volk twee zeer verschillende aspecten van de bevrijdingsbeweging.

De noties feminisme en nationalisme kunnen we beschouwen als een afspiegeling van een identiteitsvraagstuk. Het Koerdische volk is een volk van 40 miljoen mensen, wiens identiteit nog steeds niet erkend wordt en nog steeds onderdrukt wordt door de overheden en door elke vorm van geweld dat voortvloeit uit het patriarchaal systeem. De Koerdische vrouwen worden echter dubbel onderdrukt. We zouden deze twee termen – feminisme en nationalisme – kunnen definiëren als een realiteit die rechtstreeks betrekking heeft op de nood aan erkenning en op het toebehoren van een individu. Tegelijkertijd delen het nationalisme en het feminisme dezelfde doelstellingen; beide bewegingen willen een einde maken aan de overheersing, het geweld en aan elke vorm van onderdrukking binnen het patriarchaal systeem.

Naast grote gelijkenissen zijn er ook grote verschillen tussen de nationalistische en de feministische strijd die soms leiden tot sociale en politieke conflictsituaties. Zelfs als een "stroming van het volk", kenmerkt het nationalisme zich soms als patriottisme waardoor het een aspect bevat van mannelijke overheersing. Het patriottisme is een patriarchaal

systeem dat in het algemeen zichtbaar wordt door discriminatoire benaderingen binnen de gemeenschap. Deze discriminatie is het resultaat van de seksistische mentaliteit die nog steeds bestaat op alle sociale, culturele, politieke en economische niveaus. Voor de bevrijdingsbewegingen die het nationalistisch kader gebruiken om hun rechten te verdedigen, is deze situatie in contradictie met de objectieven van hun strijd. Zoals u weet, hebben bevrijdingsbewegingen vaak als objectief gelijkheid, democratie en de vrijheid van elkeen voor ogen. Wanneer men spreekt over nationalistische bewegingen of over nationalistische bevrijdingsbewegingen, merken wij dat zij aspecten hebben van het patriarchaal systeem en dat mannen de vrouw op een discriminatoire manier behandelen. Men kan maar de rechten van een volk eisen wanneer de sociale ongelijkheid tussen man en vrouw wordt opgelost. Daarom volstaat de bevrijdingsbeweging niet om de samenleving te bevrijden. Van alle soorten onderdrukking, is het allereerst noodzakelijk dat de bevrijding van de vrouw topprioriteit krijgt en dat een vrije samenleving mogelijk wordt gemaakt. Zonder dit zullen sociale conflicten, zoals het geweld, de verkrachtingen, het partnergeweld, het eergerelateerd geweld, de zelfmoorden en de moorden altijd blijven voortbestaan.

Het feminisme is een stroming die ontstaan is uit de revolutionaire bewegingen. Het feminisme kan vandaag op verschillende manieren gedefinieerd worden en heeft als gemeenschappelijk streven de bevrijding van de vrouw. Doorheen de geschiedenis van revolutionaire bewegingen, zoals die van Frankrijk, Rusland, Spanje en vele anderen, zijn het de vrouwen die in de vakbonden het meest gevochten hebben voor hun rechten. Zij vormden de dynamiek van de revoluties van dat tijdperk. De linkse en communistische revoluties hebben geen rekening gehouden met de situatie van de vrouw. Daarom keerden de vrouwen, na elke revolutie, terug naar de haard en werden zij beschouwd als minderwaardige personen. De revoluties van de bevrijdingsbewegingen van dat tijdperk hebben deze kwestie niet geïnterpreteerd in een gendercontext maar hebben de kwestie op een discriminatoire en seksistische manier benaderd. Daarom waren al deze bevrijdingsbewegingen van vrouwen gedoemd om te verdwijnen.

De Koerden, de bevrijdingsbeweging en de vrouwenrechten

Zoals u weet is de Koerdische bevrijdingsbeweging ook nationalistisch geïnspireerd. De eerste Koerdische vrouwenorganisaties ontstonden in de jaren tachtig. Vervolgens hebben de vrouwen die deel uitmaakten van de bevrijdingsbeweging zich georganiseerd om de bevrijding van de Koerdische vrouw te realiseren. In 2000 verspreidden zij een nieuw sociaal contract. Hierdoor zou de Koerdische vrouwenbevrijdingsbeweging het verschil maken. Vandaag zijn er in de Koerdische regio in Turkije een groeiend aantal vrouwenorganisaties en zijn er verschillende vrouwen actief op politiek niveau. Ook het aantal vluchthuizen en juridische en sociale permanenties nemen voortdurend toe. Dit zijn de vruchten van de politieke en sociale strijd van de vrouwenbevrijding. Maar ondanks al deze verworvenheden, moeten wij binnen de Koerdische samenleving afrekenen met nog heel veel sociale problemen. Wij kunnen dus stellen dat de feministische strijd en de strijd voor nationale rechten nog geen gemeenschappelijk punt hebben bereikt waardoor de beide bevrijdingsbewegingen elkaar zouden kunnen aanvullen in de strijd tegen de overheersing. Deze realiteit is vooral te wijten aan de alomtegenwoordige mentaliteit van de mannelijke dominantie.

Nil Mutluer (AMARGI)

Ik zou graag focussen op de lokale kennissystemen en het lokale taalgebruik voor vredesopbouw en het feministische perspectief hierop.

Ter illustratie citeer ik uit de toespraak van één van de Koerdische parlementsleden, Sirri Sakik, in het parlement enkele dagen geleden. Hij zei dat Turkije het woord *nefsi kıyas*, dat in het Engels en het Turks als 'empathie' wordt vertaald, nodig heeft voor de vredesopbouw. Ik weet zeker dat iedereen onder ons het woord 'empathie' begrijpt, daar het zeer populair is, zeker als het gaat om kwesties als mensenrechten en democratie. Voor mij betekent *nefsi kıyas*, dat van het Arabisch komt en zowel in het Koerdisch als in

het Turks gebruikt wordt, echter iets anders. Het heeft voor mij ook culturele connotaties. *Nefis* betekent 'echt, ziel, essentie, zelf, zelfbeheersing'. *Kiyas* betekent analogie, vergelijking. *Kiyas* verwijst naar de vergelijking van de verschillen én van de gelijkenissen. Het betekent ook zelfkritiek.

Nefsi kiyas betekent in het kader van de oorlog in Zuidoost-Turkije en in Noord-Irak, of in Koerdistan – deze term wordt al sinds de Ottomaanse periode gebruikt, voor mij meer dan het woord 'empathie'. Natuurlijk heb ik respect voor alle betekenissen die aan 'empathie' worden toegedicht en voor alle strategieën die worden ontwikkeld voor de vredesopbouw, maar na de uitleg van Sakik realiseerde ik mij dat *nefsi kiyas* een woord voor mij is dat ik aanvoel, terwijl 'empathie' een woord is dat ik aanleerde.

Nefsi kiyas impliceert ook de pijn en de wilskracht die mij op een vreedzame manier moet doen verzetten tegen elke vorm van onrechtvaardigheid. Dit gevoel ontstond als resultaat van de lokale kennis en een gedeeld taalgebruik dat wij binnen dezelfde geografie op eenzelfde manier aanvoelen. De term *nefsi kiyas* herinnert mij aan mijn verantwoordelijkheid, die ook ik draag, om mij te verzetten, niet enkel tegen het assimilatie- en discriminatiebeleid van de Turkse staat, maar ook tegen de dagelijkse discriminatie van minder machtige groepen en klassen onder het heersend patriarchaal machtssysteem. Het kan van een internationale instelling komen, van een staat, van overall eigenlijk. De verantwoordelijkheid om te streven naar sociale rechtvaardigheid, gelijkheid, vrede betekent meer dan ooit tevoren. Men heeft de verantwoordelijkheid om over de grenzen van de identiteit en de politiek uit te stijgen en om zijn verantwoordelijkheid op te nemen en naar de stemmen te luisteren van de minst gehoorde. Men moet hen ook helpen om hun stemmen en kennis te delen.

Het is een moeilijke test maar vanuit een feministisch en antimilitaristisch perspectief maakt deze verantwoordelijkheid je kritisch ten aanzien van de verschillende machtsverhoudingen in elk stap die je zet, in elke actie die je onderneemt. Het verhindert je bijna om te genieten van wat je hebt bereikt. Wanneer het doel de vrede is, moet het proces immers ook vreedzaam zijn. Dit is noodzakelijk, niet enkel om de vrede te bereiken maar ook om de duurzaamheid ervan te kunnen garanderen. Het is een moeilijke en zware test die je dwingt om te denken over de grenzen van identiteitscategorieën heen, zoals nationale en etnische, en het doet je zoeken naar de verschillen én de overeenkomsten in de lokale kennis. Wanneer je immers de lokale kennis vindt, slaag je erin om jezelf te begrijpen en om deze *nefsi kiyas* te bereiken in plaats van jezelf enkel te zien in het kader van de verschillen.

Nefsi kiyas is ook een goed voorbeeld van 'border thinking'. Enerzijds kennen wij alle strategieën van het patriarchaal systeem, metadiscours, zoals het nationalisme of het kolonialisme. Anderzijds hebben we ook onze dagelijkse kennis. Zo beschouwt iedereen mij als Turks maar ik heb vele verschillende identiteiten in mij, alleen de Koerdische heb ik niet.

Wat mij *nefsi kiyas* doet voelen in plaats van empathisch is de cultuur en de discriminatie die wij delen. Ik geloof dat feminisme in plaats van enkel te focussen op wat structuren doen, wat metadiscours doen in ons dagelijks leven zoals discriminatie, feminisme ook moet focussen op wat individuen doen onder de invloed van dit patriarchaal systeem. Meestal praten wij over het veranderen van de wereld en van al deze structuren maar ik denk wanneer wij echt iets willen veranderen, dan moeten wij vanuit onszelf vertrekken en onze onmiddellijke omgeving veranderen. Natuurlijk moeten wij om een vredesproces te realiseren proberen om het beleid te veranderen, maar ook het dagelijks leven binnen het patriarchaal systeem moet hiertoe deel uitmaken van onze focus.

Vooraleer een analyse te geven van nationalisme en identiteitscategorieën vanuit feministisch perspectief, wil ik zeggen – zoals Nursel Kiliç het zo goed verwoordde – dat wij niet alle middelen en strategieën van alle bevrijdingsbewegingen, alhoewel zij een belangrijke rol spelen in het verzet, aanvaarden, zeker niet de genderverschillen. Wanneer een bevrijdingsbeweging nationalistisch blijkt te zijn of een andere identiteitscategorie aanneemt, dan beginnen bepaalde vormen van discriminatie en uitsluiting, zeker de genderdiscriminatie. Het kan zijn dat mannen vrouwen uitsluiten, heteroseksuelen kunnen homoseksuelen uitsluiten of het kan zijn dat de Koerden Turken uitsluiten of vice versa. Altijd kan de heersende macht de andere uitsluiten. Hier wil ik

echter geen vergelijking maken tussen het Koerdische en het Turkse nationalisme. Beide zijn vatbaar voor kritiek. Toch wil ik niet onderschatten waarom mensen in het dagelijks leven nationalistisch worden. Wanneer wij zouden proberen te begrijpen waarom mensen het nationalisme nodig hebben, waarom zij zichzelf identificeren met de nationalistische waarden in het dagelijks leven, kunnen wij hierin een oplossing vinden. Het is altijd gemakkelijk om hen rechtstreeks te bekritisieren.

Wanneer we naar de verschillende nationalistische bewegingen kijken, zien we dat het post-kolonialisme een vruchtbare grond biedt voor nationalistische ideeën. Het stelt ons in staat om de grenzen af te bakenen, grenzen van ons en van hen. Wat hun motivatie ook moge zijn, dat is de stelling van verschillende feministische onderzoekers zoals Yuval Davis. Zo is de natiestaat voor het Europese imperialisme de meest wenselijke vorm voor een gemeenschap. Hiermee wil ik niet zeggen dat dit geldt voor alle Europese staten maar in het kolonialisme zelf bestaat er een kennishiërarchie. Nationalisme is een fantastische manier om deze kennishiërarchie binnen de grenzen in stand te houden. In de natiestaat weet je wie jouw agent is en legitimeer je tot wie je u moet richten. In dat opzicht heeft het kolonialisme een rechtstreeks verband met het nationalisme. In deze kennishiërarchie worden zaken die direct verband houden met de ontwikkeling van de maatschappij zoals sociale rechtvaardigheid, huisvesting en onderwijs vaak beschouwd als minder belangrijke zaken binnen een maatschappij. Zaken zoals de eindeloze nood aan oorlogsvoering, de bestaande machtsverhoudingen, worden echter beschouwd als de belangrijkste discours, het belangrijkste probleem en de hoofdnoodzaak.

Deze opdeling heeft ook te maken met gender. Zo worden de sociale gelijkheid en rechtvaardigheid als vrouwenzaken beschouwd. De echte politiek wordt beschouwd als een zaak van mannen. Ik wil mannelijkheid hier niet bekritisieren en zeker niet vrouwelijkheid en mannelijkheid behandelen als twee aparte categorieën maar ik probeer gewoon te kijken naar de betekenissen die worden toegekend aan vrouwen en mannen binnen de heersende discours. Ik denk dat we ook fout zijn wanneer we vrouwen en mannen, Turken en Koerden, direct in vakjes gaan stoppen en gaan categoriseren.

Nationale instellingen beweren altijd dat zij een emancipatorische rol vervullen. Meestal vervullen ze die rol ook gedeeltelijk. Terwijl zij zeggen dat zij de traditionele en ouderwetse rol van vrouwen willen veranderen, zien we echter dat zij in de praktijk zowel de horizontale als de verticale mobiliteit van de vrouwen afblokken volgens de nationale normen die de betekenissen en gedragingen in de dagdagelijkse praktijken vormgeven: de traditie, de eer, het lichaam van de vrouw, het gedrag van de vrouw, heteroseksueel en supermoeders zijn. Al deze aspecten schrijft het nationalisme voor aan vrouwen.

Wat betreft de Koerdische kwestie, wil ik kort ingaan op twee voorbeelden uit mijn veldonderzoek.

Het eerste gaat over Saliya, een vrouw van 35 met drie kinderen. Toen ze 16 jaar was, werd ze aan de familie van haar man gegeven. Ik weet niet of jullie de praktijk kennen van berdêlî. Volgens deze traditie trouwen een broer en een zus met de broer en een zus van een andere familie. In het begin was zij niet erg gelukkig aangezien zij haar man en diens familie amper kende. Gezien haar broer in dezelfde familie was terechtgekomen, dacht ze dat alles wel goed zou komen. Zij hield veel van haar broer en wist dat hij de vrouwen van de familie zou respecteren en beschermen. Jammer genoeg had haar broer meer dan tien jaar in Istanbul gewoond en aldaar gewerkt in de textielindustrie. Toen hij nog eens een bezoek bracht aan zijn geboortedorp Mardin, bezocht hij zijn oom. De staatsofficieren verdachten hem er echter van banden te hebben met de Koerdische Arbeiderspartij PKK. Hierop hebben ze hem vermoord.

Hierna begon het leven van Saliya te veranderen. Zij wilde niet meer met haar man trouwen. Ze had echter geen keus. Ze wilde zich aansluiten bij de guerrilla van de Koerdische Arbeiderspartij (PKK). Zij mocht zich echter niet aansluiten bij de PKK omdat zij al verloofd was. Hieruit blijkt dat de familie erg belangrijk is voor het Koerdisch nationalisme. Zij trouwde dan uiteindelijk toch en onderging allerhande geweld van haar schoonmoeder en schoonzuster. Vrouwen zijn natuurlijk ook niet onschuldig binnen het patriërchaal systeem. Ze werd bijna dood geslagen maar gelukkig nog net op tijd naar het ziekenhuis gebracht. In deze periode werden Koerdische dorpen ontruimd en werden

Koerdische dorpelingen door het leger en de overheid gedwongen om naar de steden te verhuizen. Zij trokken naar Istanbul. Hier zal haar levensverhaal zich verder afspelen binnen een patriarchaal systeem in Istanbul. We zien dat actoren zoals de staat, het Koerdische nationalisme, patriarchale strategieën hier zullen spelen. Niemand is onschuldig. Na enige tijd begon haar man ook te veranderen. Misschien omwille van het zware geweld dat zij had ondergaan. Hij besloot haar mee te nemen naar een nieuw huis in een krottenwijk, Tarlabası, in Istanbul. In Tarlabası worden het geweld en de misdaadcijfers sinds de jaren '50 gecontroleerd door de politie en het leger. Op dat moment besloot zij te gaan werken in het centrum van de stad waardoor zij zelf een actor werd. Ze wilde dat haar dochters opgeleid werden en niet zouden moeten meemaken wat zij had meegemaakt. Ze stuurde hen daarom naar één van de culturele centra. Vervolgens begon haar man zichzelf kritisch te ondervragen. Zij was intussen een actor geworden en gebruikte dit om haar situatie te veranderen. Soms verzette ze zich. Dit verhaal illustreert dat vrouwen wel kunnen ontsnappen aan het discours van het slachtofferschap. Iedereen kan zijn situatie veranderen wanneer je deze machtshiërarchie in het dagelijks leven kan beginnen bekritisieren.

Een ander voorbeeld illustreert hoe het Koerdisch nationalisme discrimineert. De familie van een geweldige homoseksueel die schilderlessen geeft werd geïsoleerd. Koerden kunnen immers geen homo's zijn. Binnen dit systeem waren er Koerdische en Turkse vrienden die hem beschermden. We kunnen dus niet zeggen dat alle Koerden of alle Turken discrimineren. Het belangrijkste is te analyseren of er een specifieke actor van nationalisme is. Er bestaat dus misschien een manier om zich in ons dagelijks leven te verzetten tegen dit oneerlijke discours van slachtofferschap.

Tot slot, het uitoefenen van *nefsi kıyas* of empathie stelt ons in staat om de Koerdische en Turkse wreedheid te overwinnen, om rechtvaardigheid (haqq) te vinden en om het heersende patriarchale systeem van het dagelijks leven te veranderen.

Houzan Mahmoud (Organisation of Women's Freedom in Iraq)

Ik wil de organisaties allereerst bedanken om mij uit te nodigen voor een dergelijk belangrijk thema als nationalisme vs. feminisme. Dit is de eerste keer dat ik word gevraagd voor een seminarie met dit onderwerp. Het is ook belangrijk om het te kunnen bekijken vanuit verschillende standpunten.

Wij leven in een wereld die is verdeeld in naties, etnieën, grenzen, godsdiensten, culturen, enz.. Hierop is de Koerdische kwestie geen uitzondering. Het bestaat al erg lang. Het werd niet opgelost. Het Koerdische volk heeft onder velerlei vormen van onderdrukking, vernederingen en barbaarse en wrede onderdrukking geleden door regeringen die over de regio hebben geregeerd. Dat betekent echter niet dat de Koerdische vrouwen ook dubbel zoveel moeten lijden. Waarom zouden vrouwen- de helft van de samenleving- moorden en geweld verdragen en zich niet mogen verzetten tegen het feit dat zij eigenlijk huisslaven zijn binnen hun eigen gemeenschap als huisslaven worden aanzien? Waarom zouden zij aanvaarden dat zij als substituten van de nationale strijd worden beschouwd?

Ik werd als vrouw in Iraaks Koerdistan geboren. In het belang van mijn eigen vrijheid en rechten, sluit ik echter geen compromissen over de vrouwenkwestie, met welke nationalistische bevrijdingsbeweging dan ook die vorm krijgt in een land of plaats als Koerdistan of in een onafhankelijk Koerdistan als een Koerdische staat.

Ik wil vooral focussen op Iraaks Koerdistan omdat ik daar leefde en opgroeide in een erg gepolitiseerde omgeving. Een groot deel van mijn activisme en het feit dat ik zo onverbloemd de dingen verwoord, is daar uit gegroeid. Wanneer je als Koerdische vrouw daar opgroeit, word je altijd geleerd dat je een vrouw bent, dat je bescheiden en onderdanig moet zijn, dat je alles moet aanvaarden wat je overkomt. Je bent eigenlijk geen baas over je eigen lichaam, ziel of verlangens. Je bestaat daar om de taken die aan jou worden toevertrouwd uit te voeren. Dit kan zijn om diensten te verlenen aan de peshmerga's (Koerdische strijders), die wij hadden van de jaren zeventig tot de jaren negentig. Mijn familie was betrokken bij deze strijd en wij waren links. Natuurlijk heb ik een andere ervaring dan mensen die bijzonder nationalistisch waren, in die zin dat men

al zijn rechten opgeeft in het belang van de nationale bevrijding. Volgens mij is het Koerdisch nationalisme nooit progressief geweest en zal het dat ook nooit zijn. Ik heb het gezien en meegemaakt: we hebben nu een voorbeeld van een Koerdische regering in Noord-Irak, dat ik ook Koerdistan noem. Vrouwen hebben altijd tweederangsrollen gehad. Zelfs gedurende de vrijheidsstrijd in de bergen, waren er mannen in het verzet tegen het Baath-regime maar je zag bijna geen enkele vrouw. Zij namen geen vrouwen op in hun rangen omdat het simpelweg niet de taak is voor vrouwen om de wapens op te nemen. Hun taak is om thuis te zijn, kinderen groot te brengen. Aan de vrouwen werd de opvoeding van de familie toevertrouwd. Dit was voor mij altijd een grote kwestie. Toen ik veertien, vijftien jaar was, wilde ik heel graag mijn broers in de bergen vervoegen. Ik wilde deel uitmaken van deze revolutionaire, exotische, romantische zaak. De Koerdische zaak was toen zo gepolitiseerd. Zelfs kinderen wilden werkelijk deel uitmaken van de zaak. Dat is een feit. Later was de afwezigheid van vrouwen in de revolutionaire beweging voor mij een belangrijke kwestie. Waar zijn de vrouwen? Waarom zouden mijn mama en zussen altijd thuis moeten zijn, waarom moeten zij altijd zorgen voor het eten, de kledij en dergelijke verantwoordelijkheden? Waarom worden wij niet betrokken bij de politiek?

Sinds kort, na 1991, is er een voorbeeld van autonomie, van een Koerdische regering in deze regio. Vrouwen betrekken bij besluitvorming of in het parlement is zo'n belangrijke kwestie geweest. Nu hebben we enkele vrouwen die betrokken zijn bij de zgn. besluitvorming of in het parlement zetelen. Ik vraag me echter af in hoeverre er naar hen geluisterd wordt wanneer we de tribale aard van de Koerdische strijd in overweging nemen. Volgens mij zijn de Koerdische partijen in mijn regio gebaseerd op tribalisme en religieuze ethiek en gewoontes. Aangezien verschillende Koerden zich expliciet identificeren als Koerden en niet als Arabieren en dus ook niet als moslims, merk je dit niet zo. Maar eigenlijk kan je de effecten van de ethiek en de moraal van de islam zien in het gedrag van mannen en in de politieke partijen in Koerdistan. Alleen omdat je een vrouw bent, wordt er niet naar jou geluisterd. Ze kijken je niet eens in de ogen.

Onlangs was ik in Koerdistan en ontmoette ik iemand die aan de macht was. Ze kijken je niet aan en beschouwen je als een voorwerp. Voor hen ben je niet meer dan een cassette die wordt afgespeeld. Ik vind het heel beledigend. Het heeft mij heel veel tijd gekost vooraleer ik mij deze openhartigheid en bevrijdende waarden eigen heb kunnen maken. Ik sluit geen compromissen, wie er ook aan de macht moge zijn of wie het land ook moge besturen. Zij mogen eender welke excuses voorleggen. De Koerdische kwestie, de nationale strijd wordt bijna altijd gebruikt als een rechtvaardiging voor de onderdrukking van vrouwen, om hen te kunnen beschouwen als tweederangsburgers en als minderwaardig.

Waar we ook over spreken, over onze bevrijding, de vrouwenrechten, vrijheden of gelijkheid, de Koerdische politici antwoorden altijd dat er hiervoor geen tijd is want er is een bedreiging vanuit Turkije, vanuit Iran, vanuit het voormalige Baath-regime en nu van de Maliki-regering. De vrouwenkwestie staat nooit op de agenda.

Nog bijna geen enkele Koerdische vrouw heeft het lef gehad om werkelijk voor de vrouwenrechten op te komen. Zelfs de vrouwelijke dichters, schrijvers en journalisten, vrouwelijke parlementsleden of de zgn. Koerdische vrouwenrechtenactivisten kloppen niet geluid genoeg op tafel. Dat is een probleem. In Koerdistan worden meisjes op een erg onderdrukkende en pijnlijke manier grootgebracht. Koerdische vrouwen hebben bijna geen waardigheid. Zij zijn nochtans actief in de maatschappij: zij werken, zij zijn vertegenwoordigd in het parlement, ...maar in de praktijk worden zij niet als mensen beschouwd. Vrouwen zijn geen individuen. Zij zijn een voorwerp dat bestaat om een moeder, dochter, vrouw of zus te zijn. Dit kan omdat zij niet als een individu worden beschouwd en omdat men hen niet respecteert op individuele basis. Dit is één van de belangrijkste kwesties, een kwestie die wij werkelijk moeten aanpakken. Ik denk dat het erg belangrijk is voor vrouwen van die regio om de nationale bevrijdingsbewegingen en het politieke establishment in Koerdistan in vraag te stellen. Zij doen niets voor de vrijheden en gelijke rechten van de vrouw. Wanneer je over gelijkheid spreekt, lacht men je beleefd uit – vrouwen kunnen immers nooit gelijk zijn aan mannen. Dit is werkelijk de mentaliteit van het Koerdische establishment. Ik heb familieleden die deel uitmaken van

dit establishment maar daar geef ik niet om. Waarom moet ik lijden en betalen met mijn rechten en vrijheden, enkel omdat mijn land 'onderontwikkeld' is?

Wij hebben in deze regio zeker gedurende 16 jaar een Koerdische autonomie gekend. Vrouwen worden echter nog steeds vernederd, gediscrimineerd en de notie dat vrouwen de eer en de schaamte van de familie vertegenwoordigen is nog altijd heel sterk aanwezig. Hierdoor voelen de vrouwen zich altijd schuldig en vuil. Wat je ook doet, je hebt een hogere plicht en dat is uw natie, uw familie, uw echtgenoot, enz. Dat is werkelijk een zware last om te dragen voor de Koerdische vrouwen. Zij hebben zeer weinig onafhankelijkheid en vaak een zeer negatief zelfbeeld. Wanneer de Koerdische vrouwen actief zijn in de politieke partijen, soms ook in de leiding, moeten zij altijd de Koerdische mannen toejuichen. Zo geven zij altijd complimenten aan het staatshoofd, de ministers, enz.

Wanneer ik dit allemaal zie, beschuldig ik geen enkele vrouw. Het is immers al een zeer oud probleem. Ik zie een oplossing in een onafhankelijke Koerdische staat die seculier is en niet-nationalistisch want nationalisme is een blinde doctrine of stroming. Het pakt problemen als een gebrek aan vrijheden en rechten niet aan. Alle progressieve universele waarden komen volgens mij niet samen met het nationalisme. Als ik een onafhankelijk Koerdistan wil, wil ik een Koerdistan met deze waarden.

In Koerdistan hebben we tot slot werkelijk nood aan een politieke vrouwenbeweging die geen compromissen sluit over de rechten en vrijheden van vrouwen en zich volledig inzet voor de rechten en vrijheden van vrouwen. Dit ontbreekt totnogtoe in Koerdistan. We hebben wel veel ngo's – waarmee ik veel problemen heb – en openhartige vrouwen. Dat volstaat echter niet. De vrouwenbeweging en de vrouwenkwestie is een zaak van de politiek. De vrouwenbeweging moet daarom politiek zijn. Het is geen liefdadigheidsbeweging, geen NGO maar het moet een levendige, sterke en openhartige beweging zijn om nationalisme, de regering, de nationale bevrijdingsbeweging, de religieuze wetten en ethiek, het patriërchaat enz. in vraag te stellen. De partij moet enkel vechten voor vrijheid en gelijkheid in onze regio en om de Koerdische vrouwen te empoweren. Zij hebben hier nood aan. Waar zij ook heengaan, er wordt hen altijd gezegd om stil en bescheiden te zijn. Zij moeten altijd alles aanvaarden omwille van de politieke situatie. Dit aanvaard ik niet want ik vind dat vrouwen gelijk zijn aan mannen, in welke omstandigheid hun land ook mogen verkeren. Of het nu arm is, bezet wordt of in oorlog verkeert, vrouwen zijn mensen. Dat is een erg simpel feit waarvoor wij al eeuwenlang voor zouden moeten vechten. Onze eigen regering en familie zou hiervoor moeten opkomen en realiseren dat mannen niet meer superieur zijn aan vrouwen.

Suzan Akrawi (Iraqi Kurdish Regional Government en vertegenwoordiger in Europa voor vrouwenzaken)

Feminisme kan opgedeeld worden in twee grote stromingen, het radicale en het liberale feminisme. In het algemeen wordt feminisme gekenmerkt door vier grote aspecten. Het eerste kenmerk is het feit dat vrouwen moeten deelname aan de besluitvorming. Volgens de Koerdische nationalistes moeten de mannen 'buiten' werken en de vrouwen 'binnen' voor de kinderen zorgen. Een tweede aspect van het feminisme is het feit dat de biologische kracht man een actieve rol van vrouwen in de maatschappij niet mag uitsluiten. Het derde aspect is de culturele betekenis van vrouwen en mannen in de maatschappij. Ook op dat vlak moet de vrouwen een publieke rol spelen. Het feminisme dat ik wil is gelijke kansen voor zowel vrouwen als mannen in de maatschappij. Iedereen moet gewaardeerd worden volgens zijn of haar kwaliteiten en niet worden gediscrimineerd wegens het geslacht.

Voorts zal ik nog ingaan op de problemen van de Koerdische vrouwen in Zuid-Koerdistan. Momenteel is er in de steden veel fysiek zwaar werk dat niet geschikt is voor vrouwen. Economisch gezien zijn vrouwen afhankelijk van mannen – de vader, echtgenoot, zonen. Vandaag hebben we ook veel problemen met het huiselijk geweld tegen vrouwen en kinderen en met eerwraak. Dit is een groot probleem. Vele vrouwen worden vermoord enkel omdat men hen ervan verdenkt iets fout te hebben gedaan.

In Koerdistan is er nog steeds een grote ongelijkheid tussen mannen en vrouwen. Vrouwen kunnen niet gemakkelijk een goede job vinden. Bovendien komen vrouwen op een negatieve manier in de media.

Waar staan de vrouwen en de vrouwenbewegingen in Koerdistan? Vrouwen strijden nu voor een betere positie in de maatschappij. De laatste twee jaar heeft de Koerdische regio een opmerkelijke vooruitgang geboekt. De politieke partijen van onze regio zijn verenigd en hebben een eenheidsregering gecreëerd. Het parlement van de Koerdische regio heeft wetten gestemd om de strijd aan te binden tegen eremoorden. Deze wetten zijn mijns inziens echter niet effectief. Zij moeten nog in de praktijk worden geïmplementeerd. In Zuid Koerdistan willen wij dat vrouwen en meisjes, mannen en jongens hierover goed worden ingelicht. Om dit programma echter goed te kunnen implementeren, hebben we de ervaring en de hulp nodig van de internationale gemeenschap.

3. Reyhan Yalçındag

Reyhan Yalçındag, advocaat en vice-voorzitter van de Turkse Mensenrechtenvereniging IHD, kon er jammer genoeg niet bij zijn. Zij heeft ons wel een tekst bezorgd, die door Catherine Vuylsteke werd voorgelezen.

"Beste deelnemers,

Het spijt me zeer dat ik deze belangrijke gebeurtenis niet kon bijwonen. Daarom wil ik met deze tekst toch mijn mening met u delen over de situatie van vrouwen in Turkije. Geweld en discriminatie tegen vrouwen is een daad van gendergerelateerd geweld en gebeurt overal ter wereld. In Turkije worden de mensenrechten van de vrouwen echter systematisch geschonden door de militaristische, antidemocratische en mannelijke heersersmentaliteit. Vrouwen zijn het slachtoffer van economisch, fysiek, psychologisch en seksueel geweld. Geweld tegen vrouwen schendt en doet afbreuk aan de mensenrechten en de fundamentele vrijheden die vrouwen zouden moeten genieten.

Eerst zal ik een algemeen beeld van de situatie van de vrouwen schetsen en dan meer specifieke voorbeelden geven om te verduidelijken hoe dringend en belangrijk de strijd tegen geweld tegen vrouwen en zelfmoorden van vrouwen is. De mensenrechtenvereniging (IHD) voorziet in gratis juridisch advies aan slachtoffers van ernstige mensenrechtenschendingen en aan vrouwelijke slachtoffers van geweld. Onze ervaring leert dat de conflictsituatie in onze regio de situatie van vrouwen verergerd. Mijn organisatie publiceert de cijfers van schendingen van vrouwenrechten en spijtig genoeg moet ik u zeggen dat het aantal schendingen jaarlijks toeneemt.

- **Huiselijk geweld is een vorm van foltering en een mensenrechtenschending.** Het proces, de redenen en de gevolgen van huiselijk geweld zijn erg vergelijkbaar met folteringen die door de staat worden georganiseerd. Er zijn velerlei redenen: *'...omdat het eten te laat was, omdat mijn vrouw altijd pasta kookt, omdat zij heel vaak haar familie bezoekt, omdat mijn zus mijn kleren niet heeft gestreken, omdat ik werkloos ben en ze mij vroeg om eten mee te brengen, omdat ik psychologische problemen had daar ik de huishuur niet kon betalen, omdat ik voor mijn kinderen moet zorgen...'*. Daar het geweld deel uitmaakt van het overheidsbeleid, lijden de mannen onder dit staatsbeleid en vervolgens zal dit geweld weerspiegeld worden in het geweld tegen de vrouwen die in hetzelfde huis wonen.
- **Eerwraak is een vorm van buitenrechtelijke executie en men zou een 'onterechte provocatie' niet als een verzachtende omstandigheid mogen aanvoeren.**

In vele eerwraakzaken hebben de daders recht op strafvermindering wanneer men zegt dat de moord het gevolg is van een 'onterechte provocatie'. Van 1999-2005 verminderden de rechters voor het Zwaar Strafgerechtshof en het Kindergerecht

van Diyarbakir de duur van de gevangenisstraf van degenen die hun vrouwen, zussen, moeders of nichtjes hadden vermoord in 46 van de 59 eerwraakzaken. De meest ongeloofwaardige reden is 'verkrachting'. In deze gevallen werden verkrachte vrouwen door hun mannelijke familieleden vermoord en het Hof verminderde de straffen op basis van een 'onrechtvaardige provocatie'. Volgens het rapport van de Minister voor Vrouwenzaken, mevrouw Nimet Çubukçu, werden 1806 vrouwen het slachtoffer van eerwraak en pleegden de laatste vijf jaar 5375 vrouwen zelfmoord in Turkije. Dit betekent dat dagelijks minstens één vrouw het slachtoffer wordt van eerwraak.

- Alhoewel de cijfers bewijzen hoe afschuwelijk de situatie is, zijn de **juridische en administratieve maatregelen** ter bescherming van vrouwen die met de dood en geweld bedreigd worden nog altijd inefficiënt en ontoereikend. Wij roepen de staat op om **vluchthuizen** over het gehele land op te richten en om te voorzien in vrije juridische, medische en psychologische hulpdiensten voor alle slachtoffers van geweld tegen vrouwen alsook in geschikte hulp om vrouwen te helpen zoeken naar een manier om te voorzien in hun eigen levensonderhoud. De duurzaamheid van deze vluchthuizen kan enkel gegarandeerd worden door een langetermijnplanning en door financiële steun vanwege de lokale, regionale en centrale regeringen. Voor vrouwen die omwille van eerverlies met dood bedreigd worden, bestaan er geen faciliteiten waar hun veiligheid gegarandeerd kan worden. Momenteel kunnen vrouwen maar gedurende drie maanden verblijven in een vluchthuis. Na drie maanden staan ze opnieuw op straat en vrezen zij voor hun leven. Vaak wachten zij dan op hun dood of plegen zij zelfmoord. De Turkse wetgeving is ontoereikend en alhoewel er een aantal positieve amendementen werden aangebracht in de Turkse strafwet en de Familiebeschermingswet, worden deze niet goed geïmplementeerd.

Bijvoorbeeld: Vorige maand diende Aysegül Alpaslan verschillende malen klacht in bij de openbare aanklager en het politiekantoor tegen haar echtgenoot omdat zij door hem met de dood werd bedreigd en hij haar dagelijks folterde. Alhoewel zij voor zichzelf samen met haar vijf kinderen bescherming had gevraagd, werd er niets ondernomen. Vervolgens vond de politie van haar district drugs in haar huis. De openbare aanklager besloot echter niet om haar zaak bij het Hof voor Familiebescherming in te dienen. Toen zij naar huis terugkeerde, werd zij door haar man vermoord voor de ogen van haar vijf kinderen, van wie de oudste 7 jaar was en de jongste nog maar drie maanden oud.

Ik kan u verschillende gelijkaardige voorbeelden geven van vrouwen die werden vermoord nadat zij klacht hadden ingediend bij het gerecht. Door het gebrek aan beschermingsmaatregelen en de gebrekkige implementatie van de wetgeving kunnen dergelijke zaken voorkomen. Wanneer wij als mensenrechtenactivisten de vrouwen vervolgens vragen om klacht in te dienen tegen hun eigen mannelijke familieleden, voelen wij ons zeer ongemakkelijk. We weten immers dat hun veiligheid dan niet gegarandeerd wordt door de politie of andere overheidsinstanties. In het algemeen zegt de politie: '*...ok, daar hij uw echtgenoot is, kan hij van u houden of u slaan!*'. Meestal wordt het slachtoffer van verkrachting of geweld na klacht te hebben neergelegd gewoon naar huis gestuurd.

- **Alhoewel huiselijk geweld en eerwraak in alle regio's van Turkije veel voorkomt, en zelfs meer in de westelijke regio's zoals Marmara en Ege, proberen de media en de staat eerwraak te situeren als iets wat enkel gebeurt in de Koerdische regio of als iets dat wordt georganiseerd door Koerdische familieleden.** In het onderzoeksrapport van de Nationale Vergadering naar Gewoonterechtelijke moorden (töre cinayeti) in de periode 2000-2005 schrijft men dat er in totaal 1091 vrouwen slachtoffer werden van eerwraak en dat de Marmara regio met 212 moorden de lijst aanvoert. De Ege regio was tweede met 209 moorden, de Centraal-Anatolische Regio derde met

192 moorden en de Zuidoostelijke (Koerdische) regio pas vierde met 155 moorden. Alhoewel eerwraak een veelvoorkomend probleem is in geheel Turkije, wil men het toch voorstellen als een resultaat van de Koerdische gewoonten. Dit is een vorm van discriminatie tegen de Koerden.

- **25 jaar van gewapend conflict** in de zuidoostelijke en oostelijke regio met foltering, gruwelijke, onmenselijke en vernederende straffen, willekeurige buitenrechtelijke executies, verdwijningen, willekeurige detenties, verkrachtingen tijdens de detentie, vernietiging van 3700 dorpen en gedwongen interne migraties van de dorpelingen. Al deze misdaden hebben in de eerste plaats vrouwen getroffen die hun echtgenoten, kinderen en broers verloren in de gewapende strijd. Ontheemden (IDP's) die zich niet kunnen aanpassen aan het stadsleven, hebben serieuze problemen door het feit dat zij zich 'buitenstaander' voelen. Vele vrouwelijke ontheemden spreken geen Turks waardoor zij zich erg geïsoleerd voelen. Men mag ook niet vergeten dat zij erg getraumatiseerd werden wanneer zij al hun land en huizen verloren en toch nog voor hun kinderen moesten zorgen. Persoonlijk ken ik meer dan honderd vrouwen die hun echtgenoot zijn verloren tijdens hun zwangerschap. Duizenden Koerdische vrouwen proberen met hun kinderen te overleven in precare economische, sociale en psychologische omstandigheden. In de conflictgebieden werden tientallen vrouwen het slachtoffer van seksuele intimidatie door veiligheidstroepen. Spijtig genoeg werd geen enkele dader bestraft ondanks de medische rapporten van foltering en verkrachting. Ook het verbod om te spreken in de moedertaal in bepaalde officiële plaatsen maakt vrouwen een potentieel slachtoffer. Beeld u in dat u een zieke vrouw bent en dat de dokter niet weet wat je voelt aangezien hij uw klachten niet begrijpt. Staatsgeweld viseert de vrouwen die actief zijn in de oppositiebeweging, in de mensenrechtenbeweging, enz. opdat zij hun strijd stop zouden zetten. Hiermee willen zij de gehele samenleving straffen. De Koerdische vrouwen zijn dus twee keer slachtoffer van ernstige schendingen.
- **Het verbod op de hoofddoek** is een ernstige mensenrechtenschending. Vele vrouwen worden hierdoor uitgesloten van onderwijs en werk. Het verbod op de hoofddoek zou zowel in het openbare leven, in het onderwijs als in andere levenssferen opgeheven moeten worden.

CIJFERS VAN IHD VAN VROUWENRECHTENSCHENDINGEN IN 2006:

Eerwraak en eerge relateerd geweld

	Gedood	Gewond
<i>vrouw</i>	38	14
<i>man</i>	36	30
<i>kind</i>	4	13
Totaal	78	57

De schendingen van de vrouwenrechten

	Gedood	Gewond
Vrouwen slachtoffer van geweld 420	158	203
<i>a- Huiselijk geweld::261</i>	125	105
<i>b- Openbaar leven:159</i>	33	96
<i>c- Door veiligheidstroepen</i>	-	2
Aantal vrouwen die zelfmoord plegen	78	40 pogingen
Aanranding en verkrachting	121	
<i>a- Huiselijk geweld</i>	7	
<i>b- In het openbaar leven</i>	114	
Verdachte vrouwenmoorden	42	
Gedwongen prostitutie	90	

Ten gevolge van deze tabel, kiezen vrouwen voor zelfmoord als verlossing uit hun lijden.

Wij roepen de staat op om:

- Niet te vergeten dat alle vormen van geweld tegen vrouwen schendingen van de vrouwenrechten zijn. De staat moet zijn engagement voor het respecteren van het Verdrag van de Verenigde Naties herbevestigen, alsook de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, het Internationaal Verdrag van Burgerlijke en Politieke Rechten, het Internationaal Verdrag van Sociale, Culturele en Economische Rechten en andere internationale mensenrechtenverdragen, meer in het bijzonder het Verdrag tot Uitbanning van alle Vormen van Discriminatie tegen Vrouwen en de Verklaring tot Uitbanning van Geweld tegen Vrouwen, de Peking-Verklaring en het Actieplatform van Peking. De staat zou de volledige implementatie van de mensenrechten van vrouwen en van meisjes moeten garanderen als een onvervreemdbaar, integraal en onverdeelbaar onderdeel van alle mensenrechten en fundamentele vrijheden. Tevens zou de staat actie moeten ondernemen tegen de schendingen van deze rechten en vrijheden en een holistische en multidisciplinaire benadering op alle implementatieniveaus moeten ontwikkelen. De staat moet geweld tegen vrouwen veroordelen en afzien van het inroepen van een gewoonte, traditie of religieuze motieven om hun verplichtingen in het kader van het Verdrag ter Uitbanning van het Geweld tegen Vrouwen niet te moeten nakomen. Daarom moet de Staat het CEDAW naleven en de nodige veranderingen doorvoeren. We vragen de staat om het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof te ondertekenen en bekend te maken, erkennen dat verkrachting, seksuele mishandeling en gedwongen prostitutie misdaden tegen de menselijkheid zijn in niet-conflict situaties en oorlogsmisdaden zijn tijdens gewapende conflicten. De staat zou moeten verhelderen en definiëren wat seksueel geweld betekent overeenkomstig de juridische instrumenten en hieraan werken in samenwerking met de ngo's.
- De staat moet afzien van het gebruik van geweld tegen vrouwen en de nodige ijver aan de dag leggen om gewelddaden tegen vrouwen, of ze nu begaan worden door de Staat of door privé-actoren, te voorkomen, te onderzoeken en te bestraffen overeenkomstig de nationale wetgeving. Geweld tegen vrouwen is een misdaad tegen de menselijkheid. Het feit dat de eerwraakzaken zoals die van Kadriye Demirel en Sevgi Erez door het gerechtssysteem niet werden onderzocht en dat de daders vrijuit konden gaan, werkt allerminst ontradend voor toekomstige zaken en voor het publiek.
- Huiselijk geweld is een vorm van foltering en een schending van de mensenrechten. Het proces, de bedoeling en de gevolgen van huiselijk geweld en van folteringen door de staat zijn erg gelijkaardig. De slachtoffers van huiselijk geweld en van foltering worden blootgesteld aan een wrede, onmenselijke en vernederende behandeling en ervaren dezelfde traumatische gebeurtenissen. Het feit dat huiselijk geweld in huiselijke kring gebeurt in tegenstelling tot folteringen in een officiële context, zoals bijvoorbeeld in gevangenschap, maakt het nog niet minder wreed en kan door het nationaal en internationaal recht niet worden goedgekeurd. Daarom roepen we de staat op om huiselijk geweld te erkennen als foltering en om de nodige stappen te zetten waaronder de wijziging van de strafwet.
- Eerwraak is een vorm van buitenrechtelijke executie. Turkije heeft een resolutie gesteund getiteld 'Werken aan een Uitbanning van Misdaden Gepleegd in de Naam van Eer' tijdens de 57ste sessie van het Derde Comité van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. De Staat zou deze resolutie onmiddellijk moeten beginnen implementeren. Wij roepen de staat op, en meer in het bijzonder het Comité ter voorbereiding van de Nieuwe Strafwet, om wetswijzigingen door te voeren die misdaden gepleegd in de naam van de eer kwalificeren als schendingen van de vrouwenrechten en als een vorm van

buitenrechtelijke executie en dat er geen verzachtende omstandigheden meer zullen bestaan zoals 'onrechtvaardige provocatie'.

- Het onvoldoende aantal vluchthuizen in Turkije, momenteel 15, bestendigen het probleem van het geweld tegen vrouwen. Zo is er bijvoorbeeld in de zuidoostelijke en oostelijke regio's van het land, geen enkel vluchthuis alhoewel eerdergerelateerd geweld hier vaak voorkomt. Daarom vragen wij de staat om in het hele land vluchthuizen op te richten en te voorzien in gratis medische, juridische en psychologisch hulpdiensten voor alle vrouwelijke slachtoffers van geweld. Ook moet men de vrouwen helpen om te voorzien in het levensonderhoud. De duurzaamheid van deze vluchthuizen kan enkel gegarandeerd worden door een langetermijnplanning en met financiële steun van lokale, regionale en de centrale regeringen.
- Berdêlî¹, beşik kertmesi², polygamie, gedwongen maagdelijkheidstesten, moeten als schendingen van de fundamentele mensenrechten van vrouwen worden beschouwd. Berdêlî en beşik kertmesi zijn schendingen van de vrijheid op meningsuiting en opinie volgens het Verdrag van Burgerlijke en Politieke Rechten. Daarom zouden inspanningen moeten worden gedaan om berdêlî uit te bannen.
- Seksueel geweld tegen vrouwen en verkrachting in gevangenschap zijn vormen van foltering, wat expliciet werd erkend in verschillende mechanismen. Wij vragen dus een verdubbeling van de straf op verkrachting in detentie.
- Wij vragen de staat om maatregelen en programma's te implementeren voor het gerecht, politiepersoneel, medische en sociale assistenten met als doel de verhoging van de kennis en het begrip van de oorzaken en gevolgen van het geweld tegen vrouwen om het geweld te voorkomen en de daders te bestraffen. De Staat zou nationale instellingen moeten creëren die samenwerken met afdelingen van de regering en met vrouwenorganisaties. Lokale regeringen zouden centra voor kinderrechten, vrouwencentra en gehandicapcentra moeten oprichten en promoten.
- Het is een feit dat kinderen zowel binnenshuis als buitenshuis worden blootgesteld aan seksuele mishandeling. Het ministerie van onderwijs zou onderwijsprojecten in scholen moeten introduceren en zo het risico op kindermisbruik moeten aanpakken. Bovendien zou het onderwijs moeten ingelicht zijn over genderonderwerpen in het middelbaar onderwijs.
- Het **onderwijs van vrouwen** over de strijd tegen geweld tegen vrouwen is erg belangrijk. In deze context zouden NGO's en vrouwenorganisaties centra voor vrouweneducatie moeten inrichten om hen te sensibiliseren en om de problemen waarmee vrouwen te maken krijgen uit te bannen.
- De manier waarop geweldincidenten tegen vrouwen in de **media** worden weergegeven, zet aan tot geweld.
- Het feit dat vrouwen alleen de verantwoordelijkheid dragen voor de **familieplanning** is een vorm van geweld. Om dit te voorkomen, zouden de partners samen moeten opgeleid worden en zou belang moeten worden gehecht aan de gezondheid van de vrouw. Op een gelijkaardige manier is ook het verhinderen van vrouwen om aan familieplanning te doen onder druk van de echtgenoot of familieleden een vorm van geweld. In de context van een positieve discriminatie tegen vrouwen, zou men moeten voorzien in gezondheidscentra en gedetailleerde informatie over familieplanning moeten verspreiden. Indien vrouwen zonder toestemming onder het mom van familieplanning gesteriliseerd worden, is dit een misdaad. Vrouwen zouden in detail geïnformeerd moeten worden over de gevolgen van de methode die toegepast zal worden.
- **Vrouwen die in de politiek** willen stappen, zouden onderwijs moeten krijgen en gesteund moeten worden. In de context van positieve discriminatie van vrouwen,

¹ Berdêlî is een traditie volgens dewelke een broer en zus uitgehuwelijkt worden aan de zus en de broer van een ander gezin.

² Beşik kertmesi is de traditie volgens dewelke een zoon of dochter reeds direct na de geboorte wordt beloofd aan iemand.

zouden politieke partijen quota moeten invoeren. Vrouwenorganisaties zouden een positieve druk op politieke partijen moeten uitoefenen opdat vrouwen in de politiek stappen.

- Wat betreft de deelname van vrouwen aan de politiek zouden vrouwenorganisaties en politieke partijen moeten samenwerken en methodes moeten ontwikkelen om de ongelijkheid waarmee vrouwen geconfronteerd worden weg te werken.
- In de **werkgelegenheid** zou de negatieve discriminatie van vrouwen uitgebannen moeten worden. Alle vrouwen zouden moeten kunnen genieten van hun recht op werk. Vrouwen zouden gelijk en met respect voor hun bijdrage aan de economische ontwikkeling moeten worden behandeld. Alle publieke en private werkgevers zouden aangemoedigd moeten worden om een bepaald aantal vrouwen in dienst te nemen. Vrouwen zouden rechtstreeks moeten kunnen profiteren van de sociale veiligheidsprogramma's. Als eerste stap naar de uitbanning van economisch en psychologisch geweld tegen vrouwen, moeten vrouwen die thuis en op de velden werken worden opgenomen in de nationale statistieken. Zij moeten een verzekering krijgen en hun werk zou zichtbaar gemaakt moeten worden. Binnen de vakbonden zouden organen moeten gecreëerd worden, zoals een vrouwensecretariaat en een vrouwendepartement, die in een arbeidsreglement regels opneemt in de strijd tegen de verschillende soorten geweld waar vrouwen op de werkvloer mee geconfronteerd worden.

Ik wens alle vrouwen over de gehele wereld een rechtvaardig leven zonder geweld toe...

4. Gesprek met de zaal

Catherine Vuylsteke: *Ik heb niemand horen zeggen dat de Koerdische nationale strijd een bijzonder feministische en progressieve strijd was. Vrouwen worden verondersteld bescheiden en toegewijd te zijn. Sommigen zeggen dat het allemaal met opvoeding begint, hoe men zijn dochters en zonen als moeder grootbrengt. Dat is iets waarvoor je u niet moet richten tot de politieke leiders. Dit is het beetje macht dat je hebt als moeder. De manier waarop je als moeder spreekt tot je kinderen. Wanneer de moeder haar zonen en dochters verschillende huishoudelijke taken geeft, zullen ze zich ook anders gaan gedragen. Ik zou graag jullie mening hierover horen. Is er geen rol weggelegd voor de vrouwen die hun kinderen als gelijke moeten beginnen opvoeden? Is dit volgens u aan het gebeuren?*

Houzan Mahmoud: Ik denk dat de kwestie van gelijkheid niet alleen van de familie zal afhangen. Een familie maakt immers deel uit van de maatschappij. De geprivilegieerde groep mensen die aan de macht is, heeft de macht om dingen te veranderen via de grondwet, de wetgeving, planning van het onderwijs. Daarnaast beslist deze groep ook hoe men de maatschappij zal onderrichten. Daarom moeten er campagnes worden gelanceerd om de mentaliteit ten aanzien van vrouwenkwesties, t.a.v. de behandeling van kinderen, enz te wijzigen. Zo is het slaan van kinderen normaal in Koerdistan. Vooral meisjes worden vaak geslagen opdat zij zich zouden gedragen zoals het hoort, zeker in scholen. Wanneer we niet slim genoeg waren, kregen wij slaag. Dit is deel van het onderwijssysteem. Geweld tegen vrouwen, tegen kinderen wordt getolereerd. En eigenlijk wordt geweld in het algemeen aanvaard. Als je enkel zegt dat het van moeders en vrouwen afhangt, dan leg je een grote taak op de schouders van één individu. Dat verandert niets.

Nursel Kiliç: Alle sprekers hebben gesproken over de gevolgen van het patriarchaal systeem op de vrouwen. Het geweld, het eengerelateerd geweld, de vrouwen in conflicten en oorlogen,.. We hebben een beeld geschetst van de vrouw als slachtoffer. Ik vind dat

wij ons niet mogen laten meesleuren door de vicieuze cirkel van de nieuwe politiek, een politiek van 'victimisation'. Natuurlijk zijn de vrouwen het slachtoffer van geweld, het patriarchaal systeem, enz. maar tegelijkertijd hebben de vrouwen een kracht. Er zijn vrouwen die strijden. Dat mogen wij niet vergeten. Sinds de jaren '80, en zelfs daarvoor, in Turkije en in vele andere landen in het Midden-Oosten en in Koerdistan, zijn er krachten van vrouwen die zich organiseren. Het is belangrijk om ook dit aan te stippen en op de agenda te zetten. We kunnen immers niet enkel over de Koerdische vrouw spreken als slachtoffers. We moeten ook praten over de Koerdische vrouwen die zich organiseren en die strijden.

Ik wil ook benadrukken dat er sinds de jaren '90 een specifieke ideologie bestaat van de vrouw in de Koerdische bevrijdingsbeweging, nl. de ideologie van de bevrijding van de Koerdische vrouw. De kracht van de beweging voor de bevrijding van de vrouw, die deel uitmaakt van de nationale Koerdische bevrijdingsbeweging, heeft de uitgifte van een nieuw sociaal contract gerealiseerd die op politiek, sociaal en economisch vlak de voorwaarden nagaat om de bevrijding van de vrouw te realiseren. Het is dus belangrijk om zich te voeden met deze resultaten om vooruitgang te kunnen boeken. Wij hebben vele organisaties, zoals in Turkije hebben we ook de democratische beweging van de vrouwen die al jarenlang bestaat. Vandaag hebben wij Koerdische parlementsleden.

Nil Mutluer: Ik sluit mij aan bij wat Houzan en Nursel juist zeiden. Uit mijn veldonderzoek merk ik dat vrouwen niet enkel slachtoffers zijn. Ze hebben macht maar ze moeten het gewoon realiseren en het leren gebruiken. Mijn enige kritiek gaat eveneens uit naar de civil society. Alhoewel wij ons ervan bewust zijn dat we geen hiërarchie in onze projecten mogen toepassen, bemerk ik dat wij hier niet vaak buiten kunnen. In de praktijk werkt het echter niet. Ik zal u een voorbeeld geven. In Tarlabasi, een arme wijk in Istanbul waar nu veel Koerdische ontheemden wonen, heeft de universiteit in samenwerking met enkele andere, zowel Koerdische als Turkse, organisaties een gemeenschapscentrum geopend. Zij voerden een onderzoek uit en stelden voor om een tapijtcursus te organiseren. De mensen in het gemeenschapscentrum zeiden dat ze het niet nodig hadden en vroegen waarom ze geen andere cursus konden organiseren. Ze wilden meer sporten en leren juwelen maken. Juwelen konden ze immers gemakkelijk verkopen en het is leuk om juwelen te hebben. Waarom hebben deze onderzoekers en wetenschappers niet gewoon de basisvraag gesteld aan de mensen in het gemeenschapscentrum: Wat willen jullie doen? Het is dus belangrijk om werkelijk te luisteren naar de andere.

Daarnaast wil ik nog opmerken dat het goed is om speciale projecten te organiseren voor vrouwen maar dat we niet mogen vergeten om ook projecten voor een gemengd publiek te organiseren, voor mannen én vrouwen. We moeten immers aantonen dat de 'vrouwenkwestie' een probleem is van de gehele maatschappij en niet enkel een probleem van de vrouwen. We kunnen echter enkel iets veranderen wanneer iedereen er in gelooft.

Suzan Akrawi: Ik denk dat de wederopbouw van een land na conflictsituaties erg moeilijk is. Momenteel gaat veel aandacht uit naar infrastructuurwerken; wegen, huizen, ziekenhuizen, scholen... Daarna zal men pas beginnen focussen op de samenlevingsproblemen. Het is dus niet enkel de taak van de ngo's, de civil society of de regering om de samenleving te veranderen. Het is de taak van iedereen. Iedereen moet elkaar steunen na conflictsituaties.

Vragen uit de zaal:

- *In de Koerdische diaspora, vnl. politieke vluchtelingen, blijft het patriarchale systeem in werking. Nochtans worden zij niet meer beïnvloed door de islam. Sommigen zeggen zelfs dat ze atheïsten zijn. Het systeem, dat de vrouw wordt gedomineerd door de man, blijft echter bestaan. Ik ken meisjes die niet durven uitgaan met iemand die niet Koerdisch is. Ze moeten Koerdisch zijn en bijna uit dezelfde stad komen; zozeer is het clansysteem nog aanwezig en zelfs in de diaspora. De jonge meisjes lijden in de diaspora dus nog steeds onder dezelfde*

onderdrukking van de vader of de broers. Dit heeft echter niets meer te maken met de islam.

- *In Turkije is het onderwijs enkel in het Turks. Dat is problematisch aangezien de Koerdische vader denkt dat het de vrouw is die drager is van de cultuur. Bijgevolg stuurt hij zijn dochters niet naar school. In de diaspora heb ik kunnen vaststellen dat de vrouwen vaak analfabeet zijn en dus meer onderdanig zijn aangezien zij niet kunnen deelnemen aan een samenleving waar het geschrift zo belangrijk is.*

Nursel Kiliç: Natuurlijk vindt men in de diaspora dezelfde cultuur van onderdrukking en geweld terug. De vrouw wordt op dezelfde manier gedomineerd door de man. Dit komt door het feit dat men 'de tradities en gewoonten wil beschermen'. De politieke vluchtelingen die zich atheïsten noemen, verdedigen natuurlijk de rechten van het Koerdische volk en de mensenrechten. Zij zijn meestal ook links. Het patriarchale systeem is echter dominant in de gehele wereld maar komt overal op een verschillende manier tot uiting. Ik ben ook in Europa opgegroeid en ondanks het feit dat mijn ouders intellectuelen zijn en ik opgroeide in een erg 'atheïstisch milieu', moest ook ik opletten voor bepaalde dingen ten gevolge van de sociale druk van de Koerdische gemeenschap. Dat is een probleem dat slechts zal opgelost worden dankzij onderwijs en opvoeding. Het is dus belangrijk om educatieve activiteiten te hebben om de mentaliteit te veranderen. Zo organiseren wij met onze stichting in Nederland zomerkampen voor vrouwen en hun kinderen waar wij seminaries organiseren over de rechten van de vrouw, de geschiedenis van de vrouw, over de psychologie van de moeder en het kind opdat de vrouw zich vrijer zou ontwikkelen in haar denken en in haar handelen.

Wat het analfabetisme van de vrouw betreft, is het waar dat de feodale vader zijn dochter niet naar school stuurt omdat zij dan de taal zal leren van de vijand. Anderzijds, en dit is een andere vorm van onderwerping van de vrouw, zal dit probleem ook opgelost worden door onderwijs.

Houzan Mahmoud: Ik leef in Groot-Brittannië en ik wil ook de houding en het beleid van de westerse regeringen bekritisieren omdat zij alle culturen toelaten om hun achterlijke en reactionaire tradities en gewoonten te behouden. Zo kregen daders van eerwraak in Groot-Brittannië vroeger strafvermindering om culturele redenen. Ik denk dat multiculturalisme en cultuurrelativisme in deze Europese samenlevingen soms een zachte vorm van racisme is. Hoe kan je nu iemand toestaan om allerlei geweldsdaaden uit te voeren tegen zijn familie en tegen zijn eigen kinderen? Het gerecht en de wetten moeten voor iedereen hetzelfde zijn. Daarom moeten de westerse regeringen bekritiseerd worden omdat zij dergelijke culturen laten bestaan. Zij promoten eerder de segregatie dan de integratie van deze culturen in de westerse samenleving. Dit creëert veel problemen. Het feit dat zij al deze religieuze scholen, moslimscholen en moskeeën toelaten – allemaal centra die mensen die hier geboren zijn hersenspoelen en die zelfmoordenaars creëren. Al deze problemen komen voort uit een gebrek aan integratie, uit geïnstitutionaliseerd racisme en discriminatie tegen minderheden. Men kan niet enkel de schuld steken op de minderheden en op deze specifieke culturen – alhoewel ik erg veel kritiek op hen heb. We moeten samenwerken met deze mensen voor de integratie van deze mensen in dit land op het vlak van tewerkstelling en educatie. We mogen hen niet in de kou laten staan en hen laten doen waar ze zin in hebben.

Nil Mutluer: Ik denk dat er in Europa ook een zekere vorm van islamofobie heerst. Ik zeg niet dat men islamitische en religieuze scholen moet openen. Maar ik denk dat zowel Turkije als de Europese landen de inhoud van secularisme moeten herdefiniëren en ook een nieuwe definitie moeten geven aan de verhouding staat-religie. Ik weet dat dit in Turkije erg problematisch is. Ik heb echter het gevoel dat ook in Europa de angst voor de islam toeneemt. We mogen ook niet denken dat iedereen die naar de islamscholen gaat, later zelfmoordenaars zullen worden. Ik verdedig echter geen enkele religie maar we moeten er wel begrip voor hebben aangezien dit onze samenleving bedreigt. Misschien is dit een nieuwe vorm van machts hiërarchie die al eeuwenlang wordt voorgeschreven – het westen, het rationele.

Vragen:

1. *Ik zou graag een verduidelijking van de concepten hebben die we hier hanteren. Behalve Edith Rubenstein, heeft niemand werkelijk het concept van nationalisme en feminisme en de relatie tussen deze twee uitgelegd. De panelleden spreken over Koerdisch nationalisme maar in de realiteit bestaat er geen Koerdisch nationalisme. Er bestaan Koerdische nationalist. De verschillende panelleden spreken over nationalisme in de verschillende regio's, zoals Houzan over Zuid-Koerdistan. Ook sprak men over tribalisme. In Europa hebben al deze 'ismes' een zeer negatieve connotatie. Ik denk dat het daarom beter zou zijn om hen 'de bewegingen die op zoek zijn naar hun identiteit' te noemen (the identity seeking movements). Momenteel hebben we immers geen echt Koerdisch nationalisme in de traditionele zin. Er is immers geen enkele Koerdische beweging die de oprichting van een onafhankelijke Koerdische staat vraagt.*
2. *Bestaat er de mogelijkheid om een Koerdische feministische beweging te ontwikkelen?*

Houzan Mahmoud: Over de verschillende 'ismes' en ook het tribalisme, ik bekritiseer de 'Koerdische nationale bevrijdingsbeweging' in Iraaks Koerdistan – of hoe je deze beweging ook wil noemen – waar wij lange tijd een gewapende strijd hadden. Sommige politieke partijen, eigenlijk welbepaalde stammen, namen de wapens op en trokken naar de bergen. Zij vochten voor autonomie en voor de oprichting van een Koerdische staat. Ze voeren echter geen consistent beleid indien zij werkelijk een onafhankelijke Koerdische staat willen. Dezelfde Koerdische leiders maken nu immers deel uit van de coalitieregering in Bagdad, dhr. Talabani is de president van Irak, enz.

Als ik spreek over de onafhankelijkheid van Koerdistan, dan denk ik aan een socialistische republiek want ik ben geen nationalist. Wanneer iemand zegt dat hij in de eerste plaats Koerdisch is en dan een mens en vervolgens zegt dat hij federalisme wil, dan geeft hij een gemengde boodschap. Ik ga volledig met u akkoord. Zeker in Zuid Koerdistan zie ik geen nationalistische beweging in de traditionele betekenis. Eerst was er de gewapende strijd en nu is er de Koerdische Regionale Regering. Dit heeft een bepaalde formele vorm van niet werkelijk onafhankelijk noch een werkelijk afhankelijke status. Het is een soort suspensie. Koerdistan is als een soort opgeschorte samenleving. De grenzen zijn niet erg goed gedefinieerd, de regering wordt internationaal niet echt erkend. Zelfs binnen de Irakese context zijn er nu discussies over hoeveel macht men moet toekennen aan de Koerden. Dit is een erg complexe politieke situatie. We zouden nog een ander seminarie nodig hebben om hierover te spreken.

Wat betreft het tribalisme, de kenmerken van de Irakese Koerdische politiek zijn min of meer gebaseerd op tribalisme. Wanneer wij spreken over een stam, dan bedoel ik een clan, een grote groep mensen die macht hebben en die vele mannen hebben die betrokken zijn bij het conflict, zelfs met elkaar. Sommige politieke partijen verlaten zich op deze stammen en sommige hebben ook tribale normen en waarden. Voor mij is Barzani een stam, Talabani ook. Nu willen zij wel overkomen als een civiele regering, maar daar heb ik mijn twijfels over. Tot op heden sluiten zij, wanneer het gaat over vrouwenrechten, tribale deals. De twee stammen sluiten bij een eerwraak bijvoorbeeld een overeenkomst waardoor de dader weer vrij kan rondlopen. Om al deze problemen te kunnen oplossen geloof ik in een onafhankelijke Koerdische staat die niet nationalistisch en ook niet religieus is.

Wat betreft de creatie van een Koerdische feministische beweging, dat is een zeer interessante vraag. Alhoewel er verschillende vrouwenverenigingen zijn en er vrouwen in het parlement zetelen, hebben de Koerdische vrouwen geen machtige organisatie die werkelijk voor de rechten en de vrijheden van de vrouw opkomt, onafhankelijk van wat de regering en de politieke partijen willen. Ik weet niet hoever we staan van een dergelijke beweging maar ikzelf probeer in elk geval een dergelijke beweging te creëren. Koerdische vrouwen wordt geleerd onderdanig en gehoorzaam te zijn. Bijgevolg aanvaardden de meeste vrouwen hun lot en durven zij hun mond niet open te trekken.

Wanneer ik op de radio en tv spreek over de bevrijding, de vrijheden en de rechten van vrouwen, dan reageren de meeste vrouwen redelijk vijandig en de mannen natuurlijk ook. Dit is de situatie waarmee wij geconfronteerd worden. Wij proberen dit te doorbreken. Zelfs indien wij er niet in slagen om een sterke Koerdische feministische beweging op te richten, dan willen wij tenminste vragen opwerpen, de vrouwen hun eigen situatie (hun onderdrukking, hun status) in vraag doen stellen. In realiteit willen de vrouwen wel vrij en gelijk zijn, maar spijtig genoeg staan hun rechten, vrijheden en hun waardigheid niet op de agenda van de bestaande sociale en politieke machthebbers. Dat is een probleem. Meestal zijn vrouwen bovendien lid van politieke partijen. Vele ngo's die zogezegd opkomen voor de vrouwenrechten, maken zelf deel uit van de machtige politieke partijen en worden gesubsidieerd door deze politieke partijen. Indien ze hun boekje te buiten gaan, kunnen zij zich verwachten aan een sluiting. Dit zijn de problemen waarmee de vrouwen in onze regio geconfronteerd worden.

Catherine Vuylsteke: *Mevrouw Akrawi, u zei dat vrouwen heel negatief in de media komen en u, mevrouw Mahmoud, beweerde dat vrouwen heel vijandig staan ten aanzien van uw mening. Zou u dit eens kunnen verduidelijken?*

Akrawi: Ik sprak over de westerse media en de media in Koerdistan. Zo zeggen ze bijvoorbeeld dat de Regionale Regering van Koerdistan (KRG) geen aandacht besteedt aan de vrouwenkwestie. Ze spreken enkel over het hoge percentage van eerwraakgevallen maar vergeten te vermelden dat de vrouwenkwestie erg hoog op de agenda van de KRG staat. Na een conflictsituatie kan geen enkel land alle problemen tegelijkertijd oplossen.

Mahmoud: Ik vind het niet negatief wat er nu in de kranten en de tv in Koerdistan verschijnt. Wanneer de media veel cijfers en informatie geven over moorden op vrouwen, vrouwenmishandeling, zelfmoorden, enz. vind ik dat positief. De media moet dergelijke kwesties opvolgen. Alle Koerdische media hebben mij al geïnterviewd om mijn mening te geven- die misschien wordt beschouwd als vijandig ten aanzien van de regering, over het politieke establishment, het patriërchaat, de islamisten,... Ik heb zelfs doodsb bedreigingen gekregen van de moslimfundamentalistische groeperingen in Koerdistan, enkel omdat ik actie voer tegen het opnemen van de islamitische shariawetgeving in de grondwet. Alle media in Koerdistan hebben mijn campagne gesteund en mij gesteund in mijn strijd tegen eerwraak en in de zaak van Du'a³. Zij hebben aandacht besteed aan wat wij doen, aan het aantal moorden en aan de mate van onderdrukking. Enkele dagen geleden gaf één van de belangrijkste kranten in Koerdistan, Awena, een rapport vrij dat sprak over het feit dat in twee jaar tijd 435 vrouwen seksueel misbruikt werden in de bureaus van het ministerie en in plaatsen van andere machtige personen. Ik vind dit heel positief. Ik heb alle Koerdische media opgeroepen om hierover meer te berichten en analyses te geven. Dat zal meisjes aanmoedigen om het misbruik aan te geven. De media hebben tevens veel bericht over prostitutie in Koerdistan, dat een taboe is. In tegenstelling tot wat Suzan zegt, vind ik dit zeer positief. Voordien hadden we een probleem met de media omdat zij hierover niet spraken. Dat de media hierover bericht, is een eerste stap in de goede richting.

Wat betreft de vijandigheid; historisch gezien wordt de familie in Iraaks Koerdistan als een zeer belangrijke eenheid beschouwd omwille van al deze onzekerheden en problemen. De vrouw moet onderdanig zijn en de man gehoorzamen. Mannen mogen drie, vier, vijf keer trouwen – ik ken zelfs mannen die tien vrouwen hebben. Toch aanvaarden de vrouwen dit. Dat is een groot probleem. Wanneer je dit in vraag stelt, zien ze u als een vijandig persoon. Je bedreigt immers dit establishment van de familie-eenheid. In één van de tv-interviews, zei ik dat ik tegen de sharia-wetgeving ben die mannen toestaat om vier vrouwen te hebben. De islamisten vroegen daarop aan een

³ Khalil Du'a Aswad, een 17-jarig yezidisch meisje, stierf op 7 april 2007 in een lynchpartij. Dit was het walgelijke resultaat van het feit dat ze verliefd was geworden op een moslimjongen, wat niet aanvaard werd door de yezidi-gemeenschap.

vrouw om te bellen en te zeggen: "Ik denk dat jij ook om vier mannen vraagt." Toen zei ik, waarom niet? Het is eigenlijk goed. Ze vragen dus aan een vrouw om je te vernederen. Dit zijn allerlei vijandigheden die ik tegenkom in mijn werk en tijdens mijn campagnes. Dan spreken we nog niet over de bedreigingen van de fundamentalisten en van andere erg patriarchale mannen die je beschouwen als een bedreiging voor de vrouwen. Zij willen niet dat vrouwen bewust worden gemaakt. Om verschillende redenen willen zij dat vrouwen deze nonsens aanvaarden. Dat is ook waarom vrouwen, die geen toekomst, hulp of steun hebben, denken dat ze niet bedreigd zouden mogen worden. Sommige vrouwen in mijn eigen familie vinden dat ik te radicaal en verwesterd ben. Ik zeg hen dat het niet over verwestering gaat maar over universele waarden, over onze vrijheden en rechten. Hoe lang gaan we dit allemaal nog slikken? Dat we dood worden geslagen, vermoord worden, dat we worden beschouwd als een voorwerp? Dat is zo vernederend. Zij weten dat en zij geloven je eigenlijk wel. Ze zijn echter te bang om dit openlijk te zeggen. Daarom vind ik dat het belangrijk is dat we politieke en sociale kwesties opperen en mensen doen nadenken. We kunnen niet alles bij het oude laten en mensen laten denken dat het nu eenmaal zo is. Dat is immers niet waar. We moeten altijd gevoelige kwesties aanreiken, zelfs in gevoelige tijden, opdat de mensen onze zaak zouden kennen.

Nursel Kiliç: Natuurlijk zijn de media erg belangrijk om de vrouwen te informeren over hun rechten, om het woord te geven aan zowel de vrouwen die het slachtoffer zijn geworden als aan de vrouwen die strijden. Ik denk dat wij offers moeten brengen opdat de vrouwen in de toekomst vrijer zouden zijn. In de Koerdische media komen eengerelateerd geweld en geweld tegen vrouwen heel veel aan bod. Deze kwesties worden momenteel echt veel bestudeerd, zowel door de geschreven pers als op de televisie. Dat is een evolutie waar men rekening mee moet houden. De media bereiken iedereen: in elke familie is er een tv, een radio en vele mensen kopen de krant.

Wat betreft de vraag over het nationalisme en de vrouwen. Dit werd door de sprekers niet erg verduidelijkt.

In 1923, en ook voordien reeds, werd Koerdistan in vier verdeeld. Wanneer we echter spreken over de Koerdische bevrijdingsbeweging, een beweging die al heel lang bestaat, dan bestaan er binnen deze beweging verschillende organisaties die opereren binnen de vier delen van Koerdistan. We moeten deze verschillende organisaties bekijken en ook de term 'nationalisme' bekritisieren. Vandaag kunnen wij niet meer streven naar een nationale staat omdat het nationalisme een dominante en hiërarchische term is. Het beste systeem om de vier delen van Koerdistan te herenigen is een confederaal systeem. Vandaag kennen wij het federale systeem in Iraaks Koerdistan maar we hebben een veel groter systeem nodig dat alle delen van Koerdistan omvat en samenbrengt in een confederaal systeem, in een horizontaal en geen verticaal systeem.

II. Thema:

Resolutie 1325 als strategie voor vredesopbouw, gendergelijkheid en duurzame ontwikkeling

Ludo De Brabander, moderator

Vanmorgen onderzochten we de positie van de Koerdische vrouw in de Turkse en Irakese Koerdische samenleving. We zagen bepaalde patronen in de discussies die volgens mij hierop neerkomen. Vrouwen worden onderworpen aan heersende hiërarchische machtsverhoudingen en –structuren zowel in de bestaande maatschappijen als in de bevrijdingsbewegingen, zelfs wanneer deze laatste strijden voor waarden als gelijkheid en vrijheid. De nationalistische strijd overheerst uiteindelijk dus de feministische en andere emancipatorische bewegingen, die tegelijkertijd vaak ook deel uitmaken van deze nationale strijd. Deze namiddag zullen we focussen op Resolutie 1325 die in 2000 door de VN-Veiligheidsraad werd gestemd. We zullen vanmiddag de rol van vrouwen in conflictsituaties onderzoeken. VN-resolutie 1325 is een redelijk nieuw concept, zeker op het mainstream politiek niveau, en wil de rol van vrouwen promoten in kwesties als vrede en veiligheid. In het algemeen gaat het over de actieve betrokkenheid van vrouwen in conflictpreventie, conflictresolutie en ook in post-conflict situaties. De resolutie behandelt tevens de bescherming van vrouwen en meisjes in tijden van oorlog – zij zijn immers vaak de eerste slachtoffers in oorlogstijden. Tot slot ijvert de resolutie ook voor de introductie van een genderperspectief in conflictsituaties.

1. Introductie resolutie 1325 (Maggi Poppe)

Op 31 oktober 2000 aanvaardde de VN-Veiligheidsraad unaniem resolutie 1325 over vrouwen, vrede en veiligheid. Gedurende twee dagen, op 24 en 25 oktober, boog de Veiligheidsraad zich voor het eerst in de geschiedenis over het vraagstuk van vrouwen in relatie tot vrede en veiligheid. De discussie betrof de behoefte van vrouwen bij de vredesoperaties en ook de bredere kwestie van de rol van vrouwen bij het consolideren van vrede en bij het handhaven van de vrede. De vele sprekers rond de tafel benadrukten het feit dat vrouwen betrokken moeten worden bij alle vredesinitiatieven en met name ook bij de besluitvorming op dat gebied. Men mag dus spreken over een historische ontwikkeling in 2000. De aanvaarding van die resolutie kwam er onder aanhoudende druk van de feministische mensenrechtenbeweging - ik zeg niet toevallig de feministische mensenrechtenbeweging en niet de vrouwenbeweging – voor gelijke rechten. De bepalingen van die resolutie liggen in het verlengde van de eisen, de aanbevelingen van het actieplatform van de Vierde Wereldvrouwenconferentie, die plaatsvond in 1995 in Peking en die in 2000, enkele maanden voor de aanvaarding van die resolutie, in New York opnieuw ter bespreking werden voorgelegd. In die verklaring stelt de Veiligheidsraad dat vrouwen en meisjes niet alleen slachtoffer zijn van de gevolgen van gewapende conflicten maar eerst en vooral actor in het proces. Het belangrijke van resolutie 1325 is dat de Veiligheidsraad inziet en erkent dat vrede onlosmakelijk verbonden is met de gelijkheid tussen vrouwen en mannen. Dat staat letterlijk in de resolutie. Ook van essentieel belang is het feit dat de Veiligheidsraad erkent dat handhaving en bevordering van vrede en veiligheid de actieve deelname vereisen van vrouwen op voet van gelijkheid met mannen. Nogmaals, dit was en is een mijlpaal in de geschiedenis van de feministische mensenrechtenbeweging. De resolutie roept iedereen die belast is met het voeren van vredesonderhandelingen en met het toezicht houden op het naleven van vredesakkoorden op om terdege rekening te houden met die gelijkwaardigheid van de seksen en om ook zorgvuldig rekening te houden met de bijzondere behoeften van meisjes en vrouwen bij hun terugkeer in de samenleving, bij hun hervestiging in voormalige conflictgebieden, bij hun reïntegratie, bij hersteloperaties, kortom met betrekking tot alles wat er komt kijken bij vredesonderhandelingen, post-conflict heropbouw van de samenleving.

Resolutie 1325 pleit er voor de bescherming van mensenrechten en vrijheden van vrouwen hoog op de agenda te zetten en om rekening te houden met de verschillen tussen vrouwen en mannen in alle facetten van conflictpreventie, vredeshandhaving, humanitaire hulp en naoorlogse wederopbouw. Wanneer wij zeggen 'rekening houden met de verschillen tussen mannen en vrouwen' dan doen wij hiermee geen uitspraak of dit een aangeboren of aangeleerd verschil is. Feit is dat er in concrete situaties verschillen zijn tussen mannen en vrouwen, verschillen die samenhangen met de verschillende rol die vrouwen en mannen aannemen in de samenleving. De resolutie erkent het recht van vrouwen op gelijke deelname aan alle processen van vredesonderhandelingen, post-conflict heropbouw van de staat en van de samenleving. Ze reikt daarvoor het beleidskader aan.

Wat is dat beleidskader? Dat zijn:

- De aanbevelingen van het actieplatform van de Vierde Wereldvrouwenconferentie
- De bepalingen van het Verdrag tot uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (1979) en het bijbehorend protocol (1999)

Kortom, de resolutie 1325 erkent de publieke rol en de rechten van vrouwen, het recht van vrouwen om mee te beslissen over hun leven en hun toekomst en over de toekomst van hun land. Dit brengt haar in het hart van de feministische beweging voor gelijke rechten en kansen, tegen armoede, uitsluiting en geweld. Het is belangrijk vast te stellen dat de resolutie 1325 niet alleen aandacht heeft voor de vrouw als slachtoffer van oorlog en geweld. Dit discours wordt vaak al te gemakkelijk gevoerd, ook in de Veiligheidsraad. De resolutie pleit om komaf te maken met de straffeloosheid van het geweld en seksueel geweld op vrouwen maar legt vooral de nadruk op de actieve rol van vrouwen, op het recht van vrouwen om mee de maatschappelijke en politieke agenda te bepalen. Zij verschaft de feministische en mensenrechtenbeweging een juridisch argument en instrument om in alle processen van oorlog en vrede en postconflict reconstructie van staten vrouwen te empoweren en de positie van vrouwen in de samenleving te versterken.

Ik wil hiertoe enkele vaststellingen en artikels uit de resolutie aanhalen:

Een belangrijke vaststelling en bevestiging is:

1. ten eerste dat het oorlogsgeweld op vrouwen en kinderen, en zelfs al lijkt het op het eerste gezicht geen gevolg te hebben voor het vredesproces, een belangrijke impact heeft op duurzame vrede en verzoening in de samenleving. Men moet dus bij vredesonderhandelingen en –processen ruimer denken en breder kijken dan de traditionele kring van de chefs van de gewapende groepen.
2. Ten tweede die van het belang van de deelname en de volledige betrokkenheid van vrouwen op voet van gelijkheid bij alle inspanningen ter handhaving en bevordering van de vrede en veiligheid, zowel op lokaal, nationaal als wereldniveau.
3. De resolutie wijst ook op de noodzaak om de rol van vrouwen te verbreden in de besluitvorming rond het voorkomen en oplossen van conflicten. Dit zal bijvoorbeeld gevolgen hebben voor het aantal diplomaten dat wij rekruteren, diplomaten die wij uitsturen naar internationale organisaties en naar andere landen.

Tot slot wil ik nog enkele erg cruciale artikels met jullie overlopen:

Art. 1 met betrekking tot de noodzaak van de grotere vertegenwoordiging van vrouwen op alle besluitvormingsniveaus binnen nationale, regionale en internationale instellingen en binnen organismen die belast zijn met het voorkomen, beheersen en beslechten van conflicten. De resolutie zegt dat dit ook een verantwoordelijkheid van de lidstaten is.

Art. 6 verzoekt de secretaris-generaal om de lidstaten te voorzien van richtlijnen en materiaal voor opleidingen inzake de bescherming, de rechten en de bijzondere behoeften van vrouwen. Zo ook voor de scholing betreffende het belang van de betrokkenheid van vrouwen bij maatregelen voor het handhaven en de opbouw van vrede. De lidstaten worden uitgenodigd om deze elementen op te nemen in hun nationale opleidingsprogramma's voor militair en civiel personeel vooraleer ze op missie te sturen.

Art. 8 wijst op de noodzaak dat alle betrokkenen een genderperspectief moeten integreren in alle beslissingen en maatregelen met betrekking tot vredesonderhandelingen, uitvoering van vredesakkoorden en dat ze daarbij bijzondere aandacht moeten schenken aan de speciale behoeften van ontheemden- of vluchtelingenvrouwen en meisjes bij hun terugkeer naar en hun reïntegratie in de samenleving. Er wordt bijzondere aandacht en maatregelen gevraagd voor de ondersteuning van plaatselijke vredesinitiatieven van vrouwen en voor de initiatieven van vrouwen om vrouwen te betrekken bij de implementatie van vredesakkoorden. Tevens worden er bijzondere maatregelen en aandacht gevraagd voor de bescherming en naleving van de mensenrechten van vrouwen en meisjes, in het bijzonder met betrekking tot instrumenten zoals de grondwet, het kiesstelsel, de politie, de justitie.

Art. 11 benadrukt de verantwoordelijkheid van alle staten om een einde te stellen aan de straffeloosheid van het geweld op vrouwen en seksueel geweld op vrouwen in de context van oorlog en om over te gaan tot de vervolging van de verdachten van volkerenmoord en misdaden tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden. De daders van dit geweld moeten zoveel mogelijk worden uitgesloten van amnestie.

Art 15: geeft overleg met de lokale en internationale vrouwenorganisaties aan als aangewezen methodiek om ervoor te zorgen dat in de missies van de Veiligheidsraad rekening wordt gehouden met genderkwesties en met de rechten van vrouwen.

De resolutie spreekt over vrouwenorganisaties en ik spreek heel opzettelijk over feministische mensenrechtenbewegingen. Jullie weten dat een aantal vrouwenorganisaties niet de mensenrechten verdedigen. Vandaar dat het belangrijk is om deze nuance steeds te maken in ons discours. Ik hoop voor de leden van het panel en voor jullie in de zaal dat het ook voor jullie duidelijk is dat een correcte toepassing van de resolutie 1325 in vredesprocessen en postconflict situaties een wezenlijk verschil kan maken voor oorlog en vrede en voor de positie van de vrouw, dat resolutie 1325 belangrijk is voor alle vrouwen en meisjes wereldwijd, ook indien er geen conflicten zijn. Het is vooral belangrijk voor de duizenden vrouwen en meisjes in oorlogs- en conflictgebieden. De meeste oorlogen worden immers gevoerd in landen en gebieden waar zij nauwelijks rechten hebben, waar discriminatie en geweld op vrouwen dagelijkse kost zijn en waar hun stem niet of nauwelijks wordt gehoord. Resolutie 1325 kan hier het verschil maken. Daarnaast is de uitvoering van resolutie 1325 ook het middel bij uitstek om vredesprocessen te bestendigen en om de fundamentele voorwaarden voor een duurzame ontwikkeling van de samenleving te verankeren: gelijke rechten, gelijke kansen, gelijke vrijheden voor vrouwen en mannen, zijn een noodzakelijke voorwaarde voor een duurzame ontwikkeling van de samenleving. De aanwezigheid en inbreng van vrouwen in alle facetten van het vredesproces is een sterke kracht in de overgang van de logica van de macht en het recht van de sterkste naar de kracht van wederzijds respect waarin dialoog en het respect voor mensenrechten het geweld verdringen en waarin gelijke rechten en kansen voor vrouwen en mannen een essentieel onderdeel zijn. Zeven jaar na datum stellen wij echter vast dat de uitvoering van resolutie 1325 op het terrein ten wense overlaat en dat de druk vanuit de basis, de feministische beweging die ijvert voor mensenrechten voor mannen én vrouwen, zal moeten komen. Dit doet niets af van het feit dat de resolutie heel wat kansen biedt. Het is aan ons om deze kansen te benutten en ik denk aan het panel om de kansen te identificeren voor de regio Koerdistan.

2. Panelgesprek

Ludo De Brabander: Hoe worden vrouwen in deze regio door het geweld getroffen?

Nursel Kiliç: Resolutie 1325 is natuurlijk erg belangrijk voor de Koerdische vrouwen die zich al meer dan dertig jaar temidden van een gewapend conflict bevinden. Op bepaalde momenten in de geschiedenis was er natuurlijk een staakt-het-vuren maar op één of andere manier is de oorlog sinds 30 jaar nooit gestopt in de Koerdische regio's. Hoe zou

men deze Resolutie 1325 kunnen gebruiken? Hoe kan een volk dat niet erkend wordt voor deze resolutie in aanmerking komen? Ik zou hierop een gemeenschappelijk antwoord willen vinden want een volk dat nog niet officieel erkend is, kan niet profiteren van deze resolutie.

Vanaf het moment dat de wil van de Koerdische vrouw officieel erkend wordt, zal zij ook op politiek en sociaal niveau kunnen deelnemen aan de besluitvorming, aan alle besluitvormingsmechanismen betreffende de oorlog en de vrede. Vandaag worden de militaire beslissingen genomen door de man. In Turkije heeft de huidige AKP-regering, de regering van premier Erdogan, een dominant en mannelijk aspect. De vrouwen zijn niet genoeg vertegenwoordigd in de regering. Welke positie nemen de vrouwen in? Onlangs was er het verzoek voor de inval in Noord-Irak. Op welk niveau werd er rekening gehouden met het standpunt van de vrouw. Werd zij betrokken bij de besluitvorming?

Onze stichting heeft enkele infosessies georganiseerd over Resolutie 1325, in verschillende platforms, om de vrouwen te vormen over deze resolutie. Concreet hebben wij nog geen resultaten bereikt.

Suzan Akrawi: Het is duidelijk dat vrouwen altijd bruggen proberen te bouwen. In de resolutie 1325 zegt men heel duidelijk dat vrede en veiligheid niet los van vrouwen gezien kan worden. Een land mag na een conflictsituatie de rol van de vrouwen niet vergeten. Wanneer wij naar Zuid-Koerdistan kijken, moeten wij Resolutie 1325 via goede projecten in de praktijk proberen te zetten.

Houzan Mahmoud: Persoonlijk ben ik geen hervormer maar ik zou alles verwelkomen wat de positie van vrouwen wereldwijd zou verbeteren. Mijn groot probleem met de VN en met de vele resoluties is dat bijna geen enkele heeft gewerkt. Wanneer we kijken naar de structuur van de VN, zie we dat die gedomineerd wordt door oorlogszuchtige wereldleiders onder leiding van de Verenigde Staten. Deze leiders creëren al deze oorlogen en bezetten andere landen. Om zichzelf een goed imago aan te meten, komen zij af met dergelijke resoluties. De resolutie kwam er onder druk van de feministische vrouwenrechtenbeweging. De meeste regeringen in het Midden-Oosten schenken, volgens mij, geen enkele aandacht aan dergelijke resoluties. Sommige landen zouden een dergelijke resolutie misschien wel ondertekenen maar enkel om een progressief, pro-vrouw imago op te hangen. Ze zouden geen enkel artikel van deze resolutie ooit implementeren. Over welke mechanismen beschikken de VN om op te volgen en na te gaan wie deze resolutie al dan niet daadwerkelijk implementeert? Er bestaan zoveel resoluties over kinderarbeid, kindermisbruik, enz. Vele landen hebben dit ondertekend maar niemand past het toe.

Sinds de bezetting van Irak door landen als de Verenigde Staten en Groot-Brittannië, maakt men veel heisa rond de quota van 25% vrouwen in het parlement. Plots zagen wij veel gesluierde vrouwen in het parlement in Irak en zij ijverden voor de islamitische sharia-wet. Dit zijn de vrouwen die volgens mij, door deze resolutie, in het parlement gaan zetelen. De Irakese regering werd hiertoe gedwongen. Het was een creatie van de VS en ze wilden bewijzen dat ze werken aan de democratisering van Irak. De vrouwen die nu in het parlement zitten zijn echter meestal vrouwen of familie van al bestaande politieke leiders. Ik heb bepaalde vrouwelijke parlementsleden in Londen ontmoet. Ze waren volledig gesluierd.

De politieke toekomst van Koerdistan is tijdelijk opgeschort. Intussen wordt Irak nog altijd bezet en heeft het een pro-Amerikaans en een pro-bezettingsregering met veel etnische, religieuze en tribale verdeeldheid. Mijn probleem is dat ik niet zie waar deze resolutie kan werken. In de praktijk heb ik nog niet veel vooruitgang gezien.

Suzan Akrawi Ik ga niet akkoord met wat Houzan zegt. Het is waar dat er in Irak en Iraaks Koerdistan momenteel heel veel vrouwen deelnemen aan de politiek en zetelen in het parlement. Er zijn veel meisjes die aan de universiteit studeren voor dokter, ingenieur, enz. We hebben nu zo'n 25 kranten waarvoor ook veel vrouwen werken en in het management zitten. Daarnaast hebben we nu ongeveer 12 organisaties die alleen

voor de rechten van de vrouwen werken en die door de Koerdische regering rechtstreeks en onrechtstreeks gesteund worden. We moeten in de media ook de regering bedanken. De vrouwen in de politiek werken nu goed, ik kan niet zeggen dat ze allemaal goed zijn. Zo is bv. mevrouw Beyan die hier in de zaal aanwezig is heel actief in de politiek. Zij laat me hier zitten en praten. Zij heeft mij heel hard gesteund om in de politiek te gaan. De overheid in Koerdistan is niet helemaal negatief en de aanwezigheid van vrouwen in de politiek is niet enkel symbolisch.

Houzan Mahmoud Ik ga tot op zekere hoogte akkoord met Suzan. Vrouwen hebben een beperkte vooruitgang gemaakt maar ik wil hiervoor de regering niet bedanken. Ik wil wel de vrouwen en de mensen zelf bedanken die hebben gevochten om een bepaald niveau van onderwijs te bereiken en om actief te zijn in de politiek. Ikzelf en veel vrienden en familieleden van mij zijn actief in de politiek. Maar ik vind niet dat we de politieke partijen moeten bedanken. Politieke partijen zijn instrumenten voor de strijd, om betere levensomstandigheden te bereiken voor de mensen voor wie wij strijden. In een politieke context wordt vrouwen altijd geleerd om de mannen in de politiek, de regering, ... dankbaar te zijn. Ik bedank niemand, geen enkele vrouw noch man. We moeten allen vechten voor onze rechten. Dat heeft niets te maken met een goede of een slechte regering. Ik bekritiseer de Britse regering omdat zij vrouwenrechtenschendingen zoals eerwraak laten gebeuren. Toch heb ik zoveel meer rechten in Groot-Brittannië dan dat ik zou hebben in Koerdistan of Irak. We moeten hen altijd herinneren aan hun gebreken en hen zeggen wat ze nog meer kunnen doen voor de samenleving. We moeten deze geprivilegieerde machtsgroep blijven wijzen op hun verantwoordelijkheid.

Wat is de staat? Dat moeten we definiëren. De staat is niet zo belangrijk dat je het niet mag bekritisieren. Dat is de algemene mentaliteit in het Midden-Oosten. Je mag de staat niet bekritisieren want je moet dankbaar zijn. Daar ben ik helemaal tegen. We zijn met deze idee opgegroeid. Wij zijn bang dat we gedood, geëxecuteerd, gevangengezet worden. Al deze executies en folteringen worden door de regering gebruikt om de bevolking te terroriseren. Wanneer je opgroeit in een geterroriseerde samenleving, is het moeilijk om veranderingen te vragen en hiertoe op te roepen. Het is door politieke en sociale bewegingen dat mensen overal ter wereld de rechten verkregen hebben waarvan we nu genieten. Dankzij deze mensen kunnen wij nu vrij en zonder angst onze ideeën uitten. In Iran zou ik publiekelijk worden geëxecuteerd wanneer ik daar zei wat ik hier nu aan het zeggen ben. We zouden niet de regering maar onszelf moeten bedanken om geweldig te zijn en om de moed te vinden om onze regering zelf te kiezen en om onze rechten op de best mogelijke manier te definiëren.

Ik bedank de Koerdische regering niet maar ik houd hen verantwoordelijk voor elke vrouw die vermoord wordt in de naam van eer, voor elk kind dat dagelijks geslagen wordt, voor het feit dat mijn moeder heel haar leven heeft moeten lijden omdat zij een vrouw is. Zij hebben een situatie gecreëerd die door alle regeringen in stand wordt gehouden. Het Ba'athregime was hetzelfde. We moeten niet zomaar alles aanvaarden. We moeten altijd ijveren voor de absolute gelijkheid.

Nil Mutluer: Ik heb niet echt iets te zeggen over deze resolutie maar wel over de VN. De VN beschouwen enkel de natiestaten als vrije identiteiten waarmee zij kunnen communiceren. Zij spreken niet over individuen. Omwille van de manier waarop zij werd opgericht, kan de VN zich niet echt concentreren op de echte problemen. Over de oorlog in Koerdistan, die al meer dan 30 jaar duurt, werd vroeger nooit met één woord gerept. Het woord 'oorlog' werd niet in de mond genomen, het werd enkel beschouwd als een vorm van burgerlijk verzet. Plots realiseert men zich dat er bepaalde economische belangen zijn in de regio. Nu bepaalde economische doelstellingen in deze regio gerealiseerd moeten worden, herinnert men zich dat er een oorlog was in deze regio. Hoe kunnen wij de problemen van Koerdische vrouwen, Irakese vrouwen oplossen? We praten hier allemaal over maar er is al meer dan dertig jaar oorlog in Turkije.

Wanneer we nagaan wat natiestaten nastreven, zien we dat ze enkel hun eigen agenda willen realiseren. We zouden niet moeten appreciëren wat aan ons werd gegeven maar

we zouden naar onszelf moeten kijken en allerhande vredespraktijken moeten ontwikkelen.

Natuurlijk ben ik erg blij dat er iets gebeurt voor de vrouwen in Irak. Ook wordt bijna nooit gezegd dat er in Turkije reeds op het einde van het Ottomaanse Rijk een zeer belangrijke feministische beweging bestond. Wat deed de Turkse staat? Atatürk sloot de eerste vrouwelijke politieke partij die op het einde van het Ottomaanse Rijk was opgericht. Is dit nu een verbetering of niet? We hebben nu het secularisme, emancipatie van vrouwen, enz. Maar is dit wel voldoende? De Turkse staat zal wel op vele vlakken goede zaken hebben verricht voor de vrouwen maar ik denk dat wij in Turkije eerst de manier waarop Turkije werd gesticht moeten bekritisieren. Anders kunnen wij de problemen in de regio niet oplossen, zoals enkele jaren geleden gebeurde met de VS-invasie.

Wat resolutie 1325 betreft, jullie wilden ons iets praktisch geven waarin wij konden geloven. Maar misschien kunnen er wetgevende, politieke en praktische maatregelen genomen worden. Met wetgevende maatregelen bedoel ik zowel de wetswijzigingen als de toepassing van de wet. Ook moet gecontroleerd worden of de wetswijzigingen wel worden toegepast. Hier spreek ik over discriminatie en allerhande geweld tegen vrouwen, die nog al te vaak ongestraft blijft in Turkije. Daarnaast vind ik dat we quota moeten hanteren, minstens 33.3% vrouwen. Dit betekent tenminste dat één vrouw één stem heeft binnen een groep van drie. Het zou bovendien niet alleen in het parlement moeten worden toegepast maar in alle besluitvormingsprocessen en -lichamen, zowel lokaal als nationaal.

Enerzijds hebben wij de staat die al zijn plichten goed moet nakomen, zoals de uitbanning van discriminatie. In de praktijk zien we echter dat enkel de burgermaatschappij en de ngo's hier werk van maken. We zouden dus meer aan politiek moeten doen in plaats van actief te zijn in ngo's. Volgens mij is het grotendeels tijdverspilling. Aangezien we niet willen wachten totdat de staat iets onderneemt, doen we het zelf maar. Zo hebben we de vluchthuizen die bijna allemaal door ngo's worden geleid. Er moeten instituten komen om alle vormen van discriminatie, uitsluiting en geweld uit te bannen. Deze instituten zouden door de staat beheerd moeten worden maar zeker door ngo's gecontroleerd moeten worden. Wij leven nu in een wereld waar mensen zich voortdurend met iets anders identificeren en voortdurend hun discours veranderen: de ene keer zijn ze nationalist, de andere keer socialist, soms zijn we mensenrechtenactivisten. Het hangt af van de machtspolitiek in het dagelijkse leven. Indien wij erin slagen om mensen te doen geloven dat zij het van in het begin kunnen veranderen, dan kunnen we de mentaliteit veranderen. Deze mensen moeten ook een discours voeren dat tegen elke vorm van discriminatie is, zowel op basis van ras, gender als klasse.

Nursel Kiliç: Ik denk dat het een kwestie is om mensen te overtuigen dat zij in staat zijn om iets, de wereld, te veranderen en dat zij actief moeten deelnemen aan de politiek om wetten, de politiek, de mentaliteit, te veranderen.

Ik wil nog even terugkomen op de VN. Ik heb deelgenomen aan een ondercommissie van de mensenrechten van de VN. Ik heb de verschillende procedures geobserveerd: hoe er gestemd en gedebatteerd wordt, enz. Zoals u weet zijn het de lidstaten die discussiëren, die beslissen wat er gaat gebeuren in conflictgebieden, voor de vrouwen... Er zijn ook enkele NGO's. Maar hoe kunnen wij de reële resultaten van VN-resoluties en missies onderwerpen aan de commissie?

Wat betreft de toepassing van resolutie 1325, moet er zeker een controlemechanisme komen. Dit mechanisme is onmisbaar voor de toepassing van resolutie 1325.

Betreffende de regering, deze instelling moeten we niet ophemelen aangezien die zelf voortvloeit uit de dominerende klasse, uit het patriarchaal systeem en aangezien het erg hiërarchisch is. Natuurlijk zetelen er nu vrouwen in verschillende regeringen, maar welke vrouwen? Vertegenwoordigen zij de wil van de vrouwen in de regering of zijn zij het instrument van de man?

Ludo: Suzan, u lijkt mij nogal een apart standpunt in te nemen met uw positief beeld van de positie van de vrouw in de regio. Zou u nog eens kunnen reageren?

Suzan Akrawi: Ik denk dat de ngo's niet alleen de burgermaatschappij kunnen veranderen. Zij moeten samenwerken: de regering, de ngo's en de civil society. Wanneer ik zeg dat wij de Koerdische regering moeten bedanken, dan zeg ik dit omdat de vrouwen enorm veel hebben geleden onder het regime van Saddam Hoessein. De Koerdische regering probeert vandaag veel aandacht te geven aan de vrouwen.

Ludo: Wij hebben vele sceptische opinies gehoord over de mogelijkheid om resolutie 1325 te implementeren. Er werden ook instrumenten aangereikt, zoals de quota die los van de bezettingspolitiek wel een instrument en opportuniteit kunnen zijn voor de vertegenwoordiging van vrouwen in de politiek. Wanneer ik jullie allen hoor, dan zeggen jullie: ja, dit zijn instrumenten maar zonder enig effect. Mijn vraag is: wat is dan het alternatief voor resolutie 1325 dat kan dienen als een kader voor vrouwenemancipatie, voor een grotere rol van vrouwen in de politiek en in conflictgebieden?

Houzan Mahmoud: We hebben vele verschillende structuren en soorten politiek leiderschap gezien in onze regio. Ikzelf heb jaren onder het fascistische regime van Saddam geleefd maar ook onder de Koerdische regering. Voor mij vertegenwoordigen deze leiderschappen enkel hun eigen specifieke klasse. Ik zeg dat de Koerdische regering tribaal, religieus en nationalistisch is omdat dit de aard is van het politieke leiderschap en van de klasse die zij vertegenwoordigen. Daarom maken wij al deze problemen en clashes mee. Vertrouwen in de mensen zelf is de enige manier om vooruit te komen. De mensen moeten vooruit willen komen, mobiliseren, vragen opwerpen en taboes doorbreken. Dit geldt zeker voor de vrouwenkwesties. We moeten sterk genoeg zijn om voor onze eigen rechten op te komen, om offers te brengen. Ik zou het niet erg vinden wanneer 10 vrouwen zoals mij gedood zouden worden voor de strijd voor vrouwenrechten. Uiteindelijk heb je in elke strijd winsten en verliezen, offers om iets te bereiken. Ik denk dat we in Koerdistan werkelijk vrouwen nodig hebben die voor hun rechten opkomen en vragen opwerpen. Daarom zei ik daarjuist al dat wij een echte politieke vrouwenbeweging nodig hebben die geen compromissen sluit met hun eigen politieke partijen en religieuze establishment. Ik zeg niet dat we vrouwen moeten depolitiseren. Ik wil echt dat vrouwen zwaar gepolitiseerd worden om voor hun eigen rechten en gelijkheden te vechten. Anders zullen we niets bereiken. Resoluties en dergelijke zijn geweldige verklaringen maar de mentaliteit is nog niet zover om deze resoluties te aanvaarden en te implementeren. We moeten vrouwen werkelijk empoweren. We moeten hen werkelijk zeggen dat we eigenlijk hetzelfde zijn maar dat ik heb besloten om voor mijn rechten op te komen. We moeten hen zeggen dat we het echter niet alleen kunnen doen en dat we steun van de basis nodig hebben om vrouwen politiek te mobiliseren.

Nil Mutluer: We zouden natie en staat moeten definiëren als twee aparte concepten. Naties of nationalisme wordt iets heel psychologisch. Dit motiveert mensen op een romantische manier om iets 'voor ons' te doen 'tegen hen'. Zo kan ik voor mezelf zeggen dat ik niet alleen lid ben van de feministische organisatie AMARGI maar ook van verschillende vrouwenorganisaties in Turkije. Momenteel is het democratisch gehalte in Turkije weinig veelbelovend. Toch blijven we ons verzetten en vechten voor democratie op basis van burgerschap. Misschien moeten we ons als burger ook beginnen te ondervragen over onze 'nationale gewoontes' waarvan we ons niet bewust zijn en die leiden tot allerlei vormen van discriminatie. Het is een kwestie van kennis. We hebben allemaal slechte gewoontes maar we moeten die eerst erkennen. Vervolgens, wanneer we spreken over regeringen, zou die nieuwe Koerdische regering gebaseerd moeten zijn op gelijkheid in plaats van op een etnische groep of natie.

Ludo: Zouden jullie de toekomst over een tiental jaren kunnen voorspellen? Welke ontwikkelingen of welke veranderingen zijn mogelijk in elke regio?

Suzan Akrawi: Vrouwen hebben nog maar een eerste stap gezet. Ze zijn in de politiek aanwezig, zetelen in het parlement. Natuurlijk is het belangrijk wat die vrouwen gaan doen. Zullen zij proberen om te ijveren voor een grotere vertegenwoordiging en een belangrijke rol in de besluitvorming?

Nursel Kiliç: Het verhaal/geschiedenis van de wereld lijkt op het verhaal van de vrouw. Vandaag is er in verschillende regio's in de wereld nog oorlog waar onderdrukking en geweld alomtegenwoordig is. Tegelijkertijd rebelleert het volk ook steeds meer tegen dat geweld en tegen dat systeem. De situatie van de vrouw loopt een beetje parallel. Wij leven in een wereld waar de vrouw vandaag vele hoge posten bekleedt. Wij kunnen ook een ontwikkeling van de vrouwenorganisaties vaststellen maar ze moet meer verenigd zijn. De vrouwenstrijd mag niet verdeeld zijn zoals het patriarchaal systeem dat wenst. We moeten meer samenwerken om een wereld te bereiken die eerlijker, vreedzamer en democratischer is. De vrouw moet dus heroveren wat zij in het verleden heeft verloren.

Nil Mutluer: Indien wij evolueren naar een Koerdische afscheiding in Turkije, dan zal er zeker geweld komen. Jammer genoeg slagen alle Turkse, kemalistische staatsinstellingen erin om de nationalistische gevoelens aan te wakkeren. In ons dagelijks leven, al beleven we in de grote steden geen oorlog, ondergaan wij een vorm van geweld: psychologisch geweld. Je weet niet waar de discriminatie vandaan komt. Het is al risicovol om gewoon te verwijzen naar Koerden, Armeniërs, naar meisjes die een hoofddoek dragen. Indien er een afscheiding zal zijn, zal het geweld toenemen. Indien er geen afscheiding komt en de oorlog voort zal gaan –dan kunnen we dat ook zien aan de reactie van de actoren in de regio waarmee ik niet alleen de staten bedoel maar ook andere elementen zoals de instellingen, de ondernemingen – enz. Ik ben eigenlijk niet optimistisch maar ik blijf toch hoop koesteren anders kan ik niet leven.

Houzan Mahmoud: De vooruitgang van de regio Koerdistan wordt vooral gehinderd door de politieke mentaliteit van de machthebbers, van de politieke partijen. Het is een soort obsessie maar wanneer wij een politieke leider hebben, dan moet hij dat heel zijn leven tot aan zijn dood blijven. Zij geven jonge, talentvolle mensen geen kans. Ons parlement in Koerdistan zit bijvoorbeeld vol met *peshmerga's* (vrijheidsstrijders) die 10, 20, 30 jaar geleden in de bergen zaten en die geen ervaring hebben met het stadsleven en de noden en de psychologie van de samenleving niet begrijpen. Al deze jonge bekwame mensen die zowel in het buitenland als in Koerdistan hebben gestudeerd, hebben geen werk. Hierdoor ontstaan er grote problemen. Binnen 10 jaar, indien de situatie in Koerdistan niet veranderd, staan wij voor een groot dilemma. 'Koerdistan' staat voor vele problemen aangezien het zowel voor Turkije, Irak, Iran als Syrië problematisch is. Indien wij werkelijk veranderingen willen, moeten wij blijven vechten voor onze idealen, blijven mobiliseren. We mogen de hoop niet opgeven.

Maggi Poppe: Ik ga volledig akkoord met het feit dat resolutie 1325 enkel als een kader kan functioneren. Mensenrechten en gelijkheid komen altijd vanuit de basis. De Resolutie is een instrument voor de basisbewegingen, een instrument om hun rechten op te eisen. Het is geen toeval dat 7 jaar na deze resolutie, ze nog steeds niet in de praktijk is gebracht. Het biedt vele kansen voor vrouwen. Het verwijst niet enkel expliciet naar de verworvenheden van de Vierde Wereldvrouwenconferentie maar ook naar het Verdrag tot Uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen. De basisbeweging moet deze resolutie gebruiken om de ondertekenaars te herinneren aan hun beloftes in de resolutie en hun rechten op te eisen. Natuurlijk zullen het de organisaties aan de basis moeten zijn, de feministische vrouwenrechtenbewegingen.

3. Gesprek met de zaal

1. Iedereen in deze zaal zal, wanneer het aankomt op de mensenrechten, verwijzen naar de Verklaring voor de Rechten van de Mens, naar artikel 10, 19, enz. Waarom moet nu deze resolutie genomen worden als een kader voor de verdediging van de rechten van vrouwen en tegen elke vorm van misbruik en discriminatie van vrouwen? Het is toch contradictorisch dat we in dergelijke gevallen ook niet naar deze Verklaring verwijzen?
2. In Iran heb ik gemerkt dat er meer dan 50% vrouwen studeren aan de universiteit. In de samenleving heb ik echter geen groot verschil gemerkt, zelfs indien er vrouwen zijn die bankdirecteur zijn enz. In Europa is het dankzij het onderwijs dat vrouwen aan macht hebben gewonnen. Wij hebben belangrijke posten bekleed in de economie. Zo worden de vrouwen zichtbaar in de samenleving. Ik zou willen weten hoeveel Koerdische vrouwen er hogere studies doen en of zij toegang hebben tot beroepen waarin zij zich kunnen manifesteren. Dat is de essentie. Daarnaast moeten de moeders die hun kinderen opvoeden aan de jongens duidelijk maken dat zij respect moeten hebben voor de meisjes en vice versa.
3. Maggi, u zegt dat resolutie 1325 een aanbeveling maar geen verplichting is voor de regeringen. Hoe kunnen wij als Koerdische vrouwen van deze resolutie profiteren? In Irak is er nu een Koerdische regering maar in Syrië, Turkije en Iran is dat niet het geval.
4. Dit is een vraag voor Houzan. De Koerdische vrouwen moeten zelf deelnemen aan de politiek en gaan zetelen in het parlement en de regering. De vrouwen moeten bewijzen dat hun vrijheid en de gelijkheid tussen man en vrouw noodzakelijk is. Wanneer er 25% van de parlementsleden vrouwen zijn, betekent dit nog niet dat de vrouwenkwestie opgelost is. In India en andere landen in Azië hebben ze al sinds de jaren '60 vrouwelijke premiers maar toch hebben de vrouwen in die landen nog steeds een heel lage status en kennen ze nog veel problemen. We moeten nog veel problemen oplossen, niet alleen het geweld tegen vrouwen. Zo moeten wij bijvoorbeeld de randvoorwaarden creëren opdat een vrouw ook effectief kan gaan werken. Wie zal er voor de kinderen zorgen? Ook moeten we werken aan de mentaliteit van de mannen: zij moeten de nieuwe rol van de vrouw aanvaarden en onze empowering promoten.

Nil Mutluer: Ik vind dat de vrouw van de laatste vraag gelijk heeft. Vrouwen moeten actieve actoren worden. Ook financiële redenen vormen een obstakel voor vrouwen om actieve actoren te worden. Wanneer je als kandidaat geld hebt en je de politieke partij fondsen kan bezorgen, dan kan je lijsttrekker worden. Men kan de quota's dan wel bekritisieren maar het is toch belangrijk. Ook het ritssysteem is belangrijk. De eerste drie vrouwen op de lijst zouden vrouwen moeten zijn. Dan zullen er misschien veranderingen komen. Dan is er nog een ander probleem: Welke vrouwen? Het is trouwens opvallend dat we ons nooit afvragen 'welke mannen'. Zijn zij dan altijd hoog genoeg opgeleid om een parlements lid te worden? Men stelt zich die vraag nooit omdat hun macht door niemand in vraag wordt gesteld. Wanneer we spreken over een quotaregeling in Turkije, dan stelt men de vraag: Welke vrouwen? We moeten de staatsinstellingen en de regeringsinitiatieven controleren. We moeten die controlemechanismen in werking doen treden. Dan zullen onze problemen opgelost worden. De raadgevers of auditeurs zullen bijvoorbeeld niet alleen nagaan of 30% van de gemeenteraad vrouwen zijn maar ook checken op hun gendermainstreamingbeleid. Misschien moeten we zo'n controlemechanisme instellen.

Wat de eerste vraag betreft, we praten over een supernationalistische organisatie. Of we nu verwijzen naar het VN-Verdrag of naar de resolutie, het is hetzelfde probleem. We kunnen die rechten niet afdwingen.

Houzan Mahmoud: Ik heb gezegd dat ik geen probleem heb met resolutie 1325. Mijn probleem ligt bij de implementatie en de opvolging ervan. Natuurlijk kunnen wij verwijzen naar de VN-Verklaring, naar de resolutie, maar het probleem ligt niet bij ons, vrouwen. Het is de regering die de macht heeft om het verdrag, de resolutie te implementeren. Het moet geïnstitutionaliseerd worden. Het moet deel worden van een wet, van de grondwet. Ook educatie is belangrijk, onderricht over mensenrechten, gelijkheid, vrouwenvrijheden en -rechten, enz. De regering moet dergelijke onderwerpen opnemen in het onderwijs. Dan pas zullen er werkelijk veranderingen komen.

Wat betreft de vraag over vrouwen in de politiek, ik heb het voorbeeld gegeven van het Iraakse parlement. De vrouwelijke parlementsleden zijn allemaal familieleden van mannen die al aan de macht zijn en zij worden gebruikt en ingezet tegen mensen zoals ik die strijden tegen de invoering van de sharia-wetgeving. We moeten gekwalificeerde mensen in het parlement hebben die ervaring en kennis hebben op het terrein. Ik ben bijvoorbeeld vrouwen tegengekomen die al allerlei bevoegdheden hebben gehad als minister. Dat kan niet. Je kan niet minister van werk zijn en vervolgens minister van mobiliteit. Je moet gespecialiseerd zijn in iets. Ik vind het nog steeds positief dat wij vrouwen hebben in het Koerdische en het Irakese parlement. Soms slagen we er in om bepaalde vrouwelijke parlementsleden aan te zetten om initiatieven te nemen. Ik probeer altijd samen te werken op basis van gezamenlijke acties, campagnes... We moeten ons meer verenigen in ons werk en de regering meer bewust maken van het feit dat ze meer voor vrouwen moeten doen.

Nursel Kiliç: Wat resolutie 1325 betreft, ik vind ook dat de resolutie vooreerst geïnstitutionaliseerd moet worden. Enkel de regering kan deze resolutie doen toepassen. Andere middelen zijn informatie en onderwijs over resolutie 1325. Wanneer wij de basis kunnen mobiliseren, zullen zij de kern vormen van de politieke wil van de vrouwen. Wij moeten dus allereerst een genderperspectief ontwikkelen in alle domeinen, zowel het politieke, culturele, economische als sociale.

Maggi Poppe: Eén van de vragen was hoe men de resolutie kan implementeren wanneer men geen staat heeft. De Koerden leven in andere staten. Als beweging kan je dus die staten aanspreken over de grenzen van naties, staten en etnieën heen. Binnen de eigen gemeenschap kan men beginnen te werken aan gelijkheid en mechanismen opzetten om de gelijkheid tussen vrouwen en mannen te implementeren. Zo kan je bijvoorbeeld voor een Koerdische delegatie eisen dat de helft vrouwen en de helft mannen zijn. Je kan werken buiten de staatsstructuren.

Nil Mutluer: Maggi verwijst naar transnationale feminisme. Wij verwijzen altijd naar internationale samenwerking en naar staten. Transnationalisme is een nieuw fenomeen dat men niet mag negeren. We zien dat in verschillende staten. Zo organiseren minderheden en vluchtelingen transnationale activiteiten die veel invloed hebben. Misschien moeten we vandaag maar onze ngo-kaarten uitwisselen en een nieuwe beweging opstarten die bijvoorbeeld werkt rond de resolutie 1325, of we er nu in geloven of niet. Misschien moeten we deze resolutie 1325 als raamwerk gebruiken en deze beginnen doordrukken in onze landen.

VRAGEN:

Ik denk dat we die vrouwenrechten breder moeten zien dan de Koerdische vrouwen. Volgens mij is de vrouwenstrijd opnieuw in een regressie. Ik denk dat de mannen hun laatste geheim wapen hebben bovengehaald, zijnde de religie. Dat is een fenomeen dat men overal ziet, zowel in Turkije met AKP, in de Palestijnse strijd was het vroeger Fatah die nog een beetje seculier was – die

wordt nu vervangen door Hamas. In de EU zijn er landen als Polen waar een grote conservatieve katholieke meerderheid aan de macht is, in de VS van Bush zijn ze ook op vele rechten van de vrouw aan het terugkomen. Ik ben niet zo optimistisch. Ik vrees ook dat er in die resolutie 1325 nog een caritatief kantje aan zit. De vrouwen krijgen wel het recht in de ngo's maar dus niet-gouvernementeel. Zolang het geen regering is, wordt een vrouw als voorzitter aanvaard. Ik zou het idee van het panel daarover willen horen.

Edith Rubinstein: Ik wil een herinnering ophalen. In maart 2006 waren we, de commissie vrouwen en ontwikkeling, samen met Palestijnse vrouwen van allerhande strekkingen op het ministerie van buitenlandse zaken. Op het einde was er een kabinetslid van de minister die de Belgische politiek is komen uitleggen. Dat kabinetslid had in 2006 nog nooit gehoord van een resolutie die in 2000 door de VN-Veiligheidsraad was gestemd.

Ik denk dat resolutie 1325 een heel goed instrument is maar dat de vrouwenbeweging er zich van bewust moet zijn dat het nog maar een begin is. Als je een maatregel hebt, dan moet je daarmee gaan werken. Dat betekent informatie geven, bewustmaken en leren gebruiken. Ik heb zonet gehoord dat er nog heel veel gewerkt moet worden rond informatieverstrekking. Wanneer ik zeg bewustmaking, dan moeten we ons niet alleen richten tot vrouwen maar ook tot mannen. Zij moeten leren of leren beseffen dat er te winnen is bij de verandering, te winnen bij de betrokkenheid en activiteit van vrouwen. Laat het dan maar eerst economisch zijn. Uiteindelijk moeten zowel de mannen als de vrouwen de resolutie leren gebruiken. Aansluitend bij wat Nil juist zei, zou ik zeggen dat we nu met die resolutie moeten gaan werken. De internationale vrouwenbeweging zou moeten beginnen met netwerking. Netwerking moet ook op internationaal niveau gebeuren en men moet hard werken aan de uitwisseling van ideeën. Een 'land' als Koerdistan alleen of onderdrukte vrouwen in een land zonder enige vorm van identiteit op politiek niveau, kan niets alleen. Zo'n land moet geholpen worden. Hierbij denk ik aan uitwisseling en netwerking.

Suzan Akrawi: Het is inderdaad heel belangrijk om informatie en voorlichting te geven. Wij hopen dat de nieuwe generatie wel onderwezen zal worden over gelijke rechten tussen man en vrouw. Na zoveel jaren is het moeilijk om die vrouwen te veranderen.

Houzan Mahmoud: Het is inderdaad waar dat het dalende secularisme een belangrijke kwestie is. Spijtig genoeg leven wij nu in een wereld waar religieuze waarden de universele waarden teniet doen. Heel dikwijls beschouwen mensen mij tijdens seminaries en lezingen als een moslimvrouw. Het is een stereotiep beeld van de vrouwen van die regio. Ze denken niet dat ik een atheïst of ongelovige zou kunnen zijn. Dat is een manier om vrouwen te segregeren, op basis van religieuze 'sekten' en nationale identiteit. Ik identificeer mijzelf nooit op etnische basis, ik beschouw mijzelf als een gelijkwaardig mens. Andere waarden van het secularisme zijn het feit dat je geen religie kan belijden maar ook vrij kan kiezen welke religie je wil belijden. Ze mogen religie echter niet politiseren. Zo wordt religieus onderricht in de VS nu meer dan ooit gepromoot. Duizenden kinderen worden er gehersenspoeld.

Ik denk dat de seculiere waarden zeker behouden moeten blijven. Het helpt de vrouwenkwestie.

Ik denk dat de mensen niet op de hoogte zijn van het bestaan van resolutie 1325 omdat het over vrouwen gaat. Indien het over fundamentalistische religieuze rechten zou gaan, zou elke regering het goedgekeurd en geïnstitutionaliseerd hebben. Onze ngo heeft een seminarie in Bagdad georganiseerd over de resolutie 1325. Maar hoeveel mensen bereik je hiermee? We hebben er altijd alles aan gedaan om over de resolutie te informeren en om de regering ertoe aan te zetten om de resolutie te ondertekenen. Maar zoals ik al zei,

een goedkeuring haalt niets uit tenzij de VN zelf een controlemechanisme opzet om uit te maken of de resolutie werkelijk wordt geïmplementeerd.

Nil Mutluer: Wanneer wij naar het Westen trekken, worden wij altijd als moslim aanzien. Tijdens een conferentie in de VS vroegen ze aan mijn vriendin welke godsdienst zij belijdde. Zij antwoordde dat zij een atheïst was. Daarop antwoordde men in de VS dat zij dan wel een atheïstische moslim moest zijn. Ik denk dat het probleem echter niet de religie is maar het conservatisme. Het nationalisme weet op een geweldige manier het conservatisme te gebruiken. Wanneer je vanuit het buitenland naar Turkije zou kijken zou je het secularisme daar geweldig vinden. Wanneer we naar het moderne ideale Turkse individu kijken, moet men wel soenniet zijn. Het feit dat je moslim bent, volstaat niet. Je moet soenniet zijn. Als je een aleviet bent, ben je maar een halve moslim. Wanneer we secularisme en mechanismen die het secularisme moeten verdedigen definiëren, moeten we ook middelen bedenken om ons te verzetten tegen het conservatisme en het patriarchaat. Het patriarchaal systeem gebruikt graag de religie. Ze zeggen dat ze vrouwen doden in de naam van de godsdienst. In Turkije heb ik geweldige democratische moslimvrienden die een hoofddoek dragen en ik leer veel van de theorieën die zij ontwikkelen. Het is niet zo gemakkelijk om de godsdienst de schuld te geven. Ik denk dat we dingen kunnen leren van deze religieuze mensen. Maar om de lokale mentaliteit te begrijpen, waarom ze de dingen doen die ze doen, moeten we de antwoorden daar zoeken. Natuurlijk moeten we iets doen tegen het conservatisme, het patriarchaal systeem en het fundamentalisme.

Nursel Kiliç: Aangaande de religie maakt het voor mij niet uit of men gelovig is of niet. Iedereen beslist daar zelf over maar we kunnen werkelijk spreken over een instrumentalisering van de religie, zowel van de islam, het jodendom als het christendom. Om u een voorbeeld te geven. De AK-partij die momenteel aan de macht is in Turkije, is een islamistische partij maar zij hanteren hetzelfde discours als bepaalde linkse bewegingen. Zij strijden voor de vrijheid, de democratie en de vrede. Ook de christelijke partijen hanteren hetzelfde discours van democratie, gelijkheid enz. Toch denk ik dat we optimistisch moeten blijven.

Vraag: Ik heb het gevoel dat het leven in Turkije steeds verschrikkelijker wordt. Dat leid ik af uit mijn ontmoetingen met Koerdische nieuwkomers. In de Koerdische regio van Turkije, zoals in Siirt, Hakkari, Sirnak, is het leven afschuwelijk. Deze vrouwen zoeken hun toevlucht in de godsdienst. Wanneer er geen toekomst is op aarde, zoekt men immers een toekomst in de hemel. Indien men de sociale voorwaarden niet creëert voor deze vrouwen, indien zij niet dagelijks hun kinderen te eten kunnen geven, vlucht men weg in de godsdienst. Volgens mij heeft AKP hiervan kunnen profiteren. Dat is echter te wijten aan de economie.

Nil Mutluer: Ik denk dat we de regering ook op een correcte manier moeten leren bekritisieren. We bekritisieren allemaal de AKP-regering omwille van hun religieuze overtuigingen. Het echte probleem is echter hun liberale beleid en de corruptie. Wanneer we zeggen dat we de AKP-regering moeten bekritisieren uit religieuze overwegingen, dan is dit de kemalistische staatskritiek, de kritiek van de militairen. De regering van de AK-partij was de eerste die de Nobelprijswinnaar Orhan Pamuk gefeliciteerd heeft. Dit is erg symbolisch. Hij is een schrijver die de rechten van de Armeniërs verdedigt in Turkije. Je kan de AKP-regering ook betrappen op een ambivalente politiek ten aanzien van de Koerdische kwestie.

Houzan Mahmoud: Ik heb vandaag interessante mensen ontmoet uit Turkije en 'Turks Koerdistan' en zou die ervaring graag uitbreiden naar andere vrouwenorganisaties in België, Groot-Brittannië, Turkije en Iraaks Koerdistan. Als we nu eens een resolutie zouden opstellen tegen de agressie van Turkije tegen Iraaks Koerdistan. Deze agressie

zal immers leiden tot een verdere verslechtering van de situatie van de vrouwen. Ik zou een ontwerptekst kunnen opstellen en iedereen die geïnteresseerd is, alle vrouwenrechtenactivisten en vrouwenorganisaties, zou het kunnen ondertekenen. Ik kan het aan iedereen mailen. Dit zouden we kunnen doorgeven aan de media, de regeringen enz. en hen laten weten dat wij tegen de geplande agressie van Turkije tegen Iraaks Koerdistan zijn. Zij hebben geen recht om Turkije binnen te vallen.

Ik wil iedereen oproepen die geïnteresseerd is in de Koerdische vrouwenkwestie, om een soort los samenwerkingsverband of informatie-uitwisseling te creëren en te denken aan toekomstige initiatieven. Ik wil in elk geval het lijden van de Koerdische vrouwen in Irak en in deze regio internationaliseren. We moeten het bij iedereen bekend maken en steun en solidariteit proberen te krijgen voor onze vrouwenrechtenactivisten en vrouwenkwesties.

Nil Mutluer: Tijdens de eerste militaire inval is een groep vrouwen (125), inclusief Reyhan Yalçındag, samengekomen met de melding 'Time has come for peace in the region'. We begonnen onze vredeszinnen te schrijven. We geven die aan de kranten en publiceren die. Ik stel voor dat jullie ook uw zinnen aan mij mailen waardoor deze beweging transnationaal zou worden.

4. Slotwoord (Nelly Maes)

Vandaag sta ik hier voor u als lid van de Raad van Bestuur van het Forum Vlaamse Vrouwen (FVV) en het is niet de eerste keer dat FVV spreekt over Koerdische problemen, over Koerdische vrouwenproblemen. Het blijft een engagement dat ook volkeren, die vaak als staatloos worden beschouwd, recht op zelfbeschikking hebben. Ik denk dat dit bij FVV een heel belangrijk standpunt is. Ik ben tevens voorzitter van het Vlaamse Vredesinstituut, dat opgericht is bij het Vlaams Parlement. Daarom ben ik zo blij dat er een oproep wordt gelanceerd tot vrede. Wat ook de problemen mogen zijn in de wereld, door oorlog los je ze niet op. Je moet met elkaar praten. Dan is natuurlijk de vraag welke plaats vrouwen innemen in deze dialoog. Mijn antwoord op jullie vraag over resolutie 1325: Natuurlijk is het maar een resolutie, maar wel een resolutie van de Veiligheidsraad. Een resolutie krijgt alleen maar waarde wanneer ze wordt toegepast. Ik denk dat er een hele goede tekst gestemd is in de internationale conferentie over de Europese Unie, Turkije en de Koerden die vorige week plaats had in het Europees parlement. Daar zegt men dat die resolutie 1325 natuurlijk toegepast moet worden. Zij vragen naar verschillende stadia van medewerking, naar consultatie en samenwerking met de Koerdische vrouwen. Ik denk dat je dan moet beginnen met de vrouwen die ik ontmoet heb toen ik in Turkije was om de verkiezingen te monitoren. Ik was in de provincie Siirt en Diyarbakir. Ik ben naar de dorpen getrokken en daar heel veel kruisjes zien staan in plaats van namen, van al die Koerdische ongeletterde vrouwen. Dan dacht ik: Hoe stemmen zij? Wat is hun probleem? Ik heb daar de Derde Wereld in Turkije gezien. Als Turkije lid wil worden van de EU, daar gaapt een kloof van welstand tussen deze dorpen, deze moeders en de rijke steden en de rijke industriëlen die meedoen met de bankiers in het westen. Het lot van die vrouwen moet verbeteren zowel door de nationale bevrijding als door de bevrijding uit het patriarchale stadium. Ik ben met de leiders gaan praten en hen gevraagd: Wat is jullie programma voor landhervorming? Wat is jullie programma voor verdeling van de rijkdom? Natuurlijk zijn de Koerden daar eigenlijk over verdeeld. En we kunnen daarover beter zwijgen. Misschien is dit echter een middel om te blijven genieten van de comfortabele machtsposities. Dus laat ons goed kijken als vrouwen waar we staan, wiens kant we kiezen, wat de instrumenten zijn voor de verbetering en wat deel is van de oplossing of wat deel is van het probleem. Als u mij vraagt wat de toekomst zal geven binnen vijftien jaar dan hoop ik te kunnen zeggen dat elk van jullie een belangrijk minister, een belangrijk schrijver, een belangrijk hogeschoolleraar of een belangrijk chirurg geworden is. Jullie zullen niet zijn wat jullie vandaag zijn maar als jullie aan jezelf trouw blijven, dan zal je iets zijn. Misschien zal je ook de moeder zijn van volwassen zonen en dochters die een andere manier van leven

geleerd hebben omdat jullie het anders hebben voorgeleefd. Die zullen misschien niet zoveel geduld moeten hebben en misschien zullen ze andere wegen kiezen die je misschien op het eerste gezicht niet goed vindt, maar ik hoop dat ze de drive voor rechtvaardigheid en gelijkheid zullen meegekregen hebben die jullie vandaag tentoonspreiden. We moeten ook de vele vrouwen beklagen die minder kansen hebben gekregen dan jullie. Waarom zouden we de verdrukke vrouwen de schuld geven? Natuurlijk klaagt u terecht over het feit dat niet alle vrouwen de vrouwenstrijd voeren zoals u hem ziet. Het is toch belangrijk dat ze ook leren opkomen voor hun mening. Dat je hen dwingt om een mening te hebben en niet alleen die van hun man voor wie ze in het parlement gaan zitten en met wiens naam ze misschien kunnen zorgen voor een goede parlementaire loopbaan. Dat hebben wij ook hier meegemaakt. De vrouwen die nu echter met ons de tweede feministische golf opgestart hebben, bevolken nu het parlement voor éénderde of meer. We zijn op weg naar die pariteit waar wij naar streven. De vrouwenorganisaties hebben daarvoor natuurlijk geijverd. We moeten de parlementen bezien als te veroveren bastions. Je moet zien dat je in de regeringen goede vrouwen krijgt. De regeringen moeten een deel zijn van de oplossing en niet een deel van het probleem. Zoals Europa deel moet zijn van jullie oplossing. Als jullie spreken en pleiten voor internationalisering; we hebben een heleboel internationale vergaderingen waar wij dergelijke mooie teksten stemmen. We kunnen stemmen dat men met de Koerdische vrouwen moet samenwerken en dat er een nationaal actieplan moet komen om deze resolutie 1325 te implementeren. Laat ons aan het werk gaan. In de nationale parlementen van de 27 EU-lidstaten moet men dan vragen gaan stellen: Waarom is er geen nationaal actieplan? En wat staat er in het Belgisch actieplan voor implementatie van resolutie 1325? Als u het zult vragen, zal minister De Gucht wel verplicht zijn om resolutie 1325 te lezen. Zo moeilijk is het allemaal niet. We moeten het netwerk dat wij ontwikkelen, dagelijks bespelen. Het mag niet blijven bij een eenmalige conferentie. Dat hebben we wel meer meegemaakt. Laten we op onze naamkaartjes die we vandaag gaan uitwisselen schrijven: Afspraak resolutie 1325! En laten we daar dan in de komende maanden echt iets aan doen.

De weg van de emancipatie is de weg van de ontvoogding, de bevrijding van de voogden. Ze zitten om te beginnen voor een stuk in ons eigen hoofd. Ze omringen ons soms met gouden kooien. We moeten opletten dat we ze erkennen. De weg van de emancipatie en de ontvoogding kan velerlei vormen aannemen. We spreken over een religie als over een gevaar. Maar als ik hoor hoe jonge moslimvrouwen weigeren om nog uitgesloten te worden uit de ruimten (de Amerikaanse moslimvrouwen) waar de mannen bidden in de moskee. Ik heb niets met een dergelijke strijd maar ik denk: laat ze maar doen, laat ze maar voelen waar de weerstanden zitten. Laat ze die weerstanden maar overwinnen. Hierdoor word je sterker. Ik denk dat iedereen op de plaats waar hij staat die keuze moet maken. Niet alleen de keuze voor zichzelf. Ook de keuze voor die groep, en bij voorkeur de groep van de zwaksten eerst. Met een houding die niet getuigt van paternalisme maar met een soort mededogen dat streeft naar empowerment. Uiteindelijk zal de mentaliteitsverandering er wel komen.

III. BIOGRAFIE VAN DE SPREKERS

Nelly Maes (°1941)

Zij is voorzitter van de Europese Vrije Alliantie (EVA). Als Europarlementslid voor Spirit is zij altijd opgekomen voor de rechten van minderheden, zoals de Koerdische kwestie in Turkije. Zij is ook bestuurslid van het Forum van Vlaamse Vrouwen vzw en is voorzitter van het Vlaams Instituut voor Vrede en Geweldpreventie van het Vlaams Parlement.

Edith Rubinstein

Zij is een actief lid van *Femmes en Noir* (Brussel) en ook op internationaal vlak actief binnen het Women in Black netwerk. Tijdens de oorlog in ex-Joegoslavië vertrok zij naar Belgrado om de Vrouwen in het Zwart aldaar te ontmoeten. Bij haar terugkeer besloot zij samen met enkele reisgenoten in Brussel een Women in Black groep (Femmes en Noir) op te richten die de volgende principes hanteerde: pacifisme, feminisme en antiracistisch multiculturalisme – een weigering om de vijand te ontmenselijken en een wens om verschillende identiteiten en overtuigingen te doen coëxisteren.

Zij is al meer dan dertig jaar een gepassioneerde linkse internationalistische feministe en was medestichtster van de Université des Femmes. Daarnaast identificeert zij zichzelf als antikapitalistisch, andersglobaliste en ecofeministe.

Nil Mutleur (Istanbul, Turkije)

Zij is een feministische activiste in Turkije en lid van de feministische organisatie AMARGI die in 2001 werd opgericht. In AMARGI komen vrouwen met verschillende achtergronden en interesses samen. Zo zijn er sociologen, journalisten, politicologen enz. actief en vrouwen van verschillende etnische origine: Turken, Koerden, Armeniërs, Arabieren enz. Momenteel hebben zij vijf afdelingen in Turkije: Istanbul, Adana, Ankara, Izmir en Antakya. Zij organiseren campagnes aangaande vrouwenrechten en de strijd tegen geweld op vrouwen. Daarnaast demonstreren zij voor vrouwen en vrede. Zij zijn lid van verschillende vrouwenplatforms en ontwikkelen feministische visies en voeren actie tegen seksisme, militarisme, nationalisme en oorlog. De Koerdische kwestie en de Koerdische oorlog zijn centrale thema's voor hen. Zij ijveren voor een connectie tussen Turkse en Koerdische vrouwen via dialoog.

Nursel Kiliç (°1980, Istanbul - Turkije)

Zij migreerde in 1982 wegens de politieke repressie in Turkije met haar familie naar Frankrijk. Zij groeide op in Parijs, waar zij economie studeerde. Sinds 1999 engageert zij zich voor verschillende ngo's voor mensenrechten en vredesnetwerken. Zij is gespecialiseerd in Koerdische vrouwenrechtenkwesties. Zij heeft als freelance journalist gewerkt en in verscheidene landen artikels over de situatie van vrouwen en jongeren gepubliceerd. Sinds 2004 is Nursel Kiliç actief geweest als projectcoördinator en PR-verantwoordelijke voor het International Free Women's Foundation (IFWF). Het IFWF werd in 2001 in Nederland opgericht. De Stichting wil vrouwen wereldwijd aanzetten tot onderlinge solidariteit, de actieve maatschappijparticipatie van vrouwen stimuleren en het engagement van vrouwen voor sociale rechtvaardigheid, vrede en gezondheid versterken. Een van hun hoofdactiviteiten is het verlenen van steun aan vrouwen en kinderen die getraumatiseerd zijn en lijden onder de gevolgen van oorlog en geweld. Het IFWF werkt voorts rond educatie, empowerment en onderzoekswerk van en over vrouwen en participeert aan internationale conferenties en netwerken.

Reyhan Yalçındag (Diyarbakir, Turkije)

Zij is een Koerdische advocate die reeds gevangen heeft gezeten voor haar inzet voor de rechten van het Koerdische volk. Momenteel is zij de vice-voorzitter van de Vereniging van de Mensenrechten in Turkije (IHD). Daarnaast is zij sinds jaar en dag een notoire vrouwenrechtenactiviste.

Houzan Mahmoud (°1973, Sulaymania, Irak)

Zij is de internationale vertegenwoordiger van de Organization of Women's Freedom in Iraq (OWFI) en hoofdredacteur van Equal Rights Now, een publicatie van OWFI. Ms. Mahmoud spreekt wereldwijd namens OWFI over de impact van de Amerikaanse bezetting en het islamitisch fundamentalisme op vrouwenrechten en op het dagelijks leven van vrouwen. Zij heeft verschillende campagnes geleid voor vrouwen- en arbeidersrechten en schrijft regelmatig voor The Guardian en The Independent. Op 26/02/2007 ontving zij een doodsbedreiging van de beruchte moslimfundamentalistische groepering Ansar al-Islam. Zij is afkomstig uit Iraaks Koerdistan en woont in Londen.

<http://houzanmahmoud.blogspot.com> - houzan73@yahoo.co.uk - www.equalityiniraq.com

Suzan Akrawi (°1972, Erbil, Irak)

Zij is een vrouwenrechtenactiviste, ingenieur en feministe. Sinds 2006 vertegenwoordigt zij vanuit Nederland het Ministerie van Vrouwenzaken van de Regionale Regering van Koerdistan (KRG) in het buitenland. In Nederland organiseert zij trainingen en bijeenkomsten van Koerdische vrouwen met betrekking tot vrouwenemancipatie, vrouwenrechten, politieke thema's enz. Daarnaast is zij ook de voorzitter van de vereniging 'International Kurdish Women Affairs'.

Maggi Poppe

Zij is stafmedewerkster van de Nederlandstalige Vrouwenraad en vice-voorzitter van de commissie 'Vrouwen en Ontwikkeling'. Zij is een gekende genderexperte.

IV. ORGANISATOREN

Koerdisch Instituut vzw te Brussel is een sociaal-culturele organisatie die onafhankelijk is van gelijk welke politieke partij. Het Koerdisch Instituut vzw heeft twee pijlers. Het streeft enerzijds naar de bescherming en de bevordering van de rechten van personen die behoren tot nationale, etnische, religieuze en/of linguïstische minderheden in het Midden-Oosten, Eurazië en de Kaukasus, zoals vastgelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en in andere internationale verdragen. Anderzijds streven wij als zelforganisatie naar een Vlaamse en Brusselse samenleving waarin iedereen die deel uitmaakt van een etnisch-culturele minderheid (Belgen van buitenlandse origine, vluchtelingen, mensen zonder papieren) aanspraak kan maken op de basisrechten, gelijke kansen en inspraak heeft in de organisatie en invulling van de 'Vlaamse multiculturele samenleving'.

Contact: Koerdisch Instituut vzw, Bonneelsstraat 16 – 1210 Brussel
Tel.: 02/230 34 02 – lievedriesen@skynet.be - www.kurdishinstitute.be

Institut Kurde de Bruxelles stelt zich als doel de Koerden en andere gemeenschappen die in België leven te helpen integreren in de Belgische samenleving via verschillende acties: alfabetiseringscursussen, cursus Frans voor Beginners, huiswerkbegeleiding en sociale dienstverlening. Aangezien de Koerdische kwestie niet goed gekend is in België, organiseert het Institut ook gratis studiedagen over dit thema alsook over de geschiedenis van het Midden-Oosten en Klein-Azië. Daarnaast wordt het grote publiek uitgenodigd voor culturele activiteiten als concerten, filmvoorstellingen, dansvertoningen, gastentafels, enz. Tot slot vervult het Institut haar informatieopdracht door boeken en het tweemaandelijks tijdschrift 'Les Kurdes' uit te geven.

Contact: Institut Kurde de Bruxelles, Bonneelsstraat 16 – 1210 Brussel
Tel.: 02/230 89 30 – berivanbinevs@skynet.be - www.kurdishinstitute.be

Nederlandstalige Vrouwenraad is een overkoepelende organisatie voor verenigingen die werken aan gelijke kansen voor vrouwen en mannen. Heel wat vrouwenverenigingen - met verschillende achtergronden - zijn bij de Vrouwenraad aangesloten. Ze eisen gelijke rechten en kansen voor alle vrouwen en mannen, ongeacht leeftijd, afkomst, seksuele voorkeur, overtuiging, ... Hun opdracht is informeren, overleg en dialoog en druk uitoefenen bij het beleid.

Contact: Nederlandstalige Vrouwenraad, Middaglijnstraat 10 – 1210 Brussel
Tel.: 02/229 38 19 – nvr@vrouwenraad.be - www.vrouwenraad.be

Vrede vzw is een vredesbeweging die werkt rond internationale politiek, ontwikkelingsproblematiek en vredesvraagstukken. Maar ook verzetten ze zich tegen alle soorten discriminatie, zowel op vlak van ras, van geloof, als van geslacht of sociale situatie. Hun uitgangspunt is dat een gedegen kennis van het wereldgebeuren onmisbaar is als fundering voor een gezonde maatschappelijke actie op dit terrein. Onze centrale stelling luidt: *minder militaire uitgaven, meer sociale rechtvaardigheid.*

Contact: Vrede vzw, F. Van Arteveldestraat 35 – 9000 Gent
Tel.: 09/233 46 88 – ludo@vrede.be - www.vrede.be

Forum van Vlaamse Vrouwen Vlaams Brabant (FVV vzw) is een Vlaamsnationale maar partijpolitiek ongebonden vereniging voor volwassenenwerk met en voor vrouwen in verenigingsverband. Hun inzet wordt geïnspireerd door diverse internationale verdragen en verklaringen over vrouwen- en mensenrechten. De FVV biedt een platform aan voor overleg en debat. Zij stimuleren hun leden om kritisch na te denken over maatschappelijke vraagstukken en pogen het maatschappelijk debat te stimuleren door steeds opnieuw in te spelen op de actualiteit.

Contact: Forum van Vlaamse Vrouwen, Vlaams Brabant,
De Bavaylei 105/E3/2 – 1800 Vilvoorde
Tel.: 02/252 17 00 - info@vlaamsevrouwen.org -
www.vlaamsevrouwen.org